

Nr. 24
(278)

GABRIEL LIICEANU

Scrisoare către H.-R. Patapievici

„Te îmbrățișez, dragul meu Kierkegaard bucureștean. De fapt nu, greșesc spunindu-ți că ești un Kierkegaard al nostru; am să spun mai degrabă despre Kierkegaard că este un fel de Patapievici danez. Căci ca și tine Kierkegaard avea conștiința misiunii lui divine: aceea de a-și trezi compatrioții. Și ca și în cazul tău compatrioții l-au batjocorit; l-au meritat tot atât de puțin pe cât te merităm noi pe tine.“

pag. 9

14-20 iunie 1995

Supliment gratuit

EMIL HUREZEANU

NATO după NATO

MONICA LOVINESCU despre iluzia comunistă

pag. 13

S-a întâmplat să aud în aceste zile mai multe referiri la mineriada din 1990. Toate revin din amintire nu violențele, nu imaginea barbarilor teleghidaiți, ci participarea unei părți a populației Bucureștiului la orori. Femeile cu fețe desfigurare de satisfacție, bărbații care alergau să surprindă vinarea cîte unui om, toți aceștia au intrat, iată, în memoria colectivă. Este puțin probabil ca hoardele să fi ajuns la ororile pe care ni le amintim dacă Bucureștiul ar fi întâmpinat primele manifestări ale acestora cu reacții de bun-simț civic. Nu s-a întâmplat așa pentru că pasiunea politică joasă, agresivă, demonstrând carențe de moralitate, dar și de comportament social, a fost o prezență continuă a vieții noastre publice anterioare lui 13 iunie. Ea a înveninat perioada preelectorală, cea electorală și s-a perpetuat după alegerile de la 20 mai. Fuseseră nenumărate mostre cotidiene de intoleranță pînă atunci care preconizau aclamarea violenței de către o parte a populației Bucureștiului la mijlocul lui iunie 1990.

Interesul acesta pentru aplaudatori mai mult decît pentru aplaudați constituie un fel de a spune că nu răul ca atare e un motiv să te sperie. Agresivitatea, barbaria nu pot fi eliminate complet din nici o societate. Pericolul ca o comunitate să se piardă pe sine apare din momentul

în care „cosimțirea” la rău capătă o dimensiune colectivă. Atunci cînd oamenii normali nu mai percep oroarea, atunci cînd manipularea găsește instinctele sociale inerte, atunci de-abia răul, dinamic și potent, are toate datele să învingă și să se extindă. Nu acțiunile unor mineri abrutizați, ci pasiunea secretă

pentru sînge, pe care o descoperim „printre noi”, printre colegii de birou sau vecinii de scară, motiva fiori.

Societatea nu a sancționat barbaria din iunie 1990. A sancționat, la nivelul societății, însemna a elimina politic pe cei responsabili — ușor de numit. Nu a existat cu adevărat o condamnare publică pentru cele întimplate. Cetățenii care au reacționat acuzînd Președinția și Guvernul de a fi utilizat forțe paramilitare și de a fi comandat atrocități au aparținut tot minorității politice active. Știm că apoi, în 1992, majoritatea oamenilor au votat cu gîndul la cu totul alte criterii decît rolul diferiților actori politici în evenimentele din 1990.

La cinci ani de la evenimentele din 1990 avem datoria să ne gîndim la victimele acelor zile tragice. Trăim însă o epocă în care, mai mult decît într-un timp normal, gîndul nostru trebuie să se îndrepte spre viitor. Cine altcineva decît noi înșine are responsabilitatea să ne scoată din acest labirint de crime trecute și de

malversațiuni aduse la zi, de vini individuale și de responsabilități colective? Referirea la trecut nu poate fi pentru noi un act de regăsire, ci doar sursă de învățăminte.

Principalul învățămînt ar fi, după mine, pericolul real al formelor sălbatice de control social, în urma rinocerizării societății românești. Ceea ce mă tulbură astăzi, spre exemplu, nu este abjecția (re)devenită un adevărat mod de guvernare. Ci perversitatea, pe zi ce trece, a celor care, în mod firesc, ar reprezenta „normalitatea”. Văd cum drept alternativă politică la actuala majoritate parlamentară apar uneori handicapați mintali care vorbesc cu

ridicolă emfază despre lucruri despre care nu știu mai nimic. Aflu cum Radu Ceonța a devenit invitat special la Congresul unui partid care a fost gîndit drept un partid al modernității. Aud că slujitori ai Bisericii vin la reprezentanții Consiliului Europei, la un seminar despre toleranță, pentru a cere trimiterea în închisoare a unor oameni care au un comportament sexual diferit de al lor. Văd un ziar precum *România liberă* introducînd, aproape în fiecare număr al său, comentarii anti-occidentale. Sint excepții mijloacele de presă în care să nu apară prostii obscurantiste; aproape a dispărut curajul de a te opune lecturii vulgarizatoare a textelor religioase. Remarc, în sfîrșit, evoluția poate cea mai încărcată de efecte amenințătoare — creșterea continuă a categoriilor care caută țapi ispășitori pentru eșecul lor politic printre minoritari.

Recunoști rinocerizarea prin desemnificarea valorilor „comune” ale democrației și demnității individuale. Toți vorbesc, bineînțeles, despre viitorul României. Niciînd parcă nu a fost în acești ultimi cinci ani mai valabilă observația făcută de István Bibo cu decenii în urmă, privitoare la pericolul care amenință o democrație cînd cauza națională este separată de cauza libertății.

Ce ne desparte

Replica pe care bunul meu prieten Gabriel Andreescu o dă unei intervenții făcute de mine în Parlament m-a descumpănit.

M-a descumpănit din două motive. Cel dintâi e că, deși inusul muștrătuș duios de Gabriel în „Strategia fatală a șantajului internațional?” poartă numele de Vasile Popovici, recomandată ca „deputat PAC, literat, critic” etc., etc., în mod ciudat acela nu îmi pare a fi unul și același cu mine, după unele semne tot deputat, literat etc., etc.; și, deși din când în când mi se flutură pe dinaintea petice din discurs și îmi zic că, totuși, despre mine ar fi vorba, în final cad iarăși pe gânduri, fiindcă Gabriel Andreescu, după ce mi-a pus urechea dreaptă, a la Picasso, în locul ochiului sting, mi-a mai ras și barba ca să-mi lăpească sub nas mustața de ieri a lui Vadim Tudor. Al doilea motiv pentru care rămân descumpănit e faptul evident că Gabriel Andreescu a știut întotdeauna să fie un om exact. Nu s-a jucat nici înainte, nici după cu vorbele. Iar dacă azi el și-a descoperit și o vocație de jurist, fixând încă mai mult ce e lămeșos în cuvinte, atunci veți înțelege că am toate motivele să fiu derutat.

Cea mai simplă reparare ce mi s-ar putea face ar fi să pun pe aceeași pagină cele două texte: intervenția mea și replica lui G. Andreescu. Ar fi însă prea de tot să solicit acest lux redactorilor de la „22” după ce am avut deja îngăduința să facă loc în revista celor două texte.

Să luăm mai întâi titlul: „strategia fatală a șantajului internațional”. E un citat din discursul meu. Îmi aparține. Iată comentariul lui Gabriel Andreescu: V.P. (eu, adică) „repetă teza penibilă a șantajului internațional contra României pe care numai cineva care a fost complet rupt de dinamica politică internațională din acești ani poate să o susțină cu seninătate”. Eu m-aș număra, cu alte cuvinte, printre adepții neamestecului în treburile interne? Mulțumesc lui Dumnezeu, nu am ajuns încă așa de rău! Iată pasajul de unde provine sintagma odioasă, coloană a întregii argumentații cu care sînt făcut praf după ce observăm că la recentul congres al UDMR se cere Washington-ului să condiționeze acordarea clauzei pentru România de îndeplinirea doleanțelor UDMR, conținut cu: „În strategia fatală a șantajului internațional, UDMR uită însă că îngustarea șanselor de integrare euro-atlantică ale României înseamnă implicit și condamnarea minorității maghiare din România la același destin nefericit cu al majorității, laolaltă împinse spre Răsărit”. Șantajul internațional aparține în fraza mea (și în gândirea mea, ca și în logica limbii române) exclusiv UDMR. (Începe aici vreo ambiguitate?) Acest șantaj nu e o chestiune de conjunctură, ci e o practică – simplul unei strategii. Iar aceasta e fatală fiindcă nu pune pe toți la zid, deopotrivă. Iar când spun că UDMR practică (sau doar a practicat) o strategie a șantajului internațional am în minte o puzderie de exemple, dintre care cel mai faimos rămâne desigur Memorandumul înmănat secretarului general al Consiliului Europei în momentul când urma să fim primiți membri cu drepturi depline. Atunci s-a practicat același șantaj. Nici lui G.A. nu-i place ce se întâmplă la UDMR („și eu cred că opțiunile UDMR de la Cluj nu au fost cele mai bine gândite”), dar ce contează? Cine poartă vina? Unii ca mine care au nedelicatetea să observe că lucrurile nu sînt chiar în regulă. Iată ce spune Gabriel Andreescu: „...recunosc în tonul superior-agresiv pe care V.P. îl folosește la adresa UDMR unul din motivele pentru care UDMR se radicalizează și face organizația să vadă soluții doar în reacțiile internaționale”. Curioasă logică! Dar UDMR a pierdut sprijinul partidelor din opoziție (al unora ca mine, inclusiv) tocmai fiindcă nu a încetat să se radicalizeze și fiindcă nu a văzut soluții decât în plan internațional. Pe vremea Memorandumului însă, dacă dl. Andreescu binevoiește să-și amintească, UDMR era încă membru al CDR. Așadar, în această chestiune lucrurile stau puțin invers decât cum le prezintă Gabriel Andreescu.

În plus, când scrie următoarele, G.A. trebuie să decidă: „marile puteri nu-și discută sferile de interes cerind voie micilor state a căror politică vor să o influențeze. Din ferichire însă, trăim într-o epocă în care statele pot face ceva pentru soarta lor”. Ori acceptă că destinul României (Ungariei, Poloniei etc.) se hotărăște, ca la Ialta, între șefii statelor mari ce se amuză cu creionul pe hîrtie, iar noi nu avem decât să așteptăm neîntrebați rezultatul hazardului și al capriciului; ori acceptă că există într-adevăr o nouă ordine internațională născută din documentele juridice ale ultimilor 50 de ani. Cale de mijloc nu există. Fiindcă dacă destinul nostru se hotărăște între domni Elțin și Clinton la o masă la Kremlin, între două chifelte și un pahărel de vodcă, atunci degeaba mai vorbim despre Revoluție, democrație, drepturile omului și celelalte. Ce rost ar mai avea atunci toată zbaterea noastră? Acest lucru nu poate fi și nu trebuie să fie acceptat.

În fine, în problema racolării d-lui Ilescu la KGB ar mai fi de făcut cîteva observații. Susținem că dl. Andreescu este de obicei un om riguros. Nu eram completent. De rîndul acesta însă demonstrația îl obligă să abdice de la rigoare: „trebuie să-ți spun, dragă Bazil, că nu ne aflăm în fața unor declarații revoltătoare privind racolarea lui Ion Ilescu și a altor personaje din virful

Puterii de către KGB, ci de simple raționamente de bun-simț, despre care se spune că ar fi astăzi probate cu documente”. Nu mi-e greu să observ cu cît efort ai încheiat această frază, dragă Gabriel. Și ai încheiat-o în pagu-ba logicii! Simplele raționamente nu pot fi niciodată nici probe, nici documente. Iar cînd documentele care probează sînt prezentate la modul „se spune”, atunci chiar că nu mai rămîne nimic din ce am vrut să probăm, să demonstrăm sau să spunem. Dar dacă vrei să ni convinge-rea mea personală, îți voi spune că eu unul cred că într-adevăr Ion Ilescu a fost racolat de KGB. Aceasta nu e însă o probă. Dar avînd această convingere, eu nu pot în același timp să nu văd bine că există azi la Moscova (de unde ne vin, generos, declarații, documente etc.) un interes ca Ion Ilescu să fie înfățișat ca agent KGB. Să răspundem și la această chestiune, neapărut. În aceeași ordine a lucrurilor, noi nu avem voie să uităm nici o clipă care e pentru noi prioritatea priorităților: integrarea României în structurile euro-atlantice. Dacă și tu admiti, dragă Gabriel, că aceasta este prioritatea priorităților, atunci voi fi de acord că e un nonsens să procedezi ca Horia Rusu, care în decurs de două zile solicită Puterii să facă pași concreți pentru integrare, dar trimite și o scrisoare la Washington cerînd ca Ion Ilescu să fie declarat *persona non grata* în SUA. Ce fel de politică e aceasta? Și, mai ales, nu uita un lucru: pînă la alegerea prezidențială jocurile integrării în NATO a țării din ziua noastră sînt hotărîte. Ce e de făcut? Să ne preocupăm de integrare sau de întrebarea pasionantă dacă Ilescu a fost sau nu...?

Închei tot descumpănit: și tu, și eu ajungem la aceeași concluzie, aibi bunătatea de a reciti textele. Sistem, în conținut și termeni, în perfect acord. Ceva totuși ne desparte: tu mă cerți pe mine.

VASILE POPOVICI

Comunicat de presă

Vă solicităm să difuzați dreptul la replică al domnului Horia Rusu, formulat ca răspuns la afirmațiile calomnioase ale Președinției, transmise prin domnul ambasador Traian Chebeleu în ziua de joi 8 iunie 1995, în emisiunea Actualitate a TVR. Dreptul la replică pe care l-am solicitat TVR ne-a fost refuzat pînă acum, fără nici un motiv evident. Dar motivul real îl cunoaștem: transformarea TVR în principalul instrument în compania electorală a coaliției guvernamentale.

Biroul de presă al PL '93
10 iunie 1995

Drept la replică

Protestez împotriva calificativelor jignitoare și calomnioase adresate mie de domnul președinte Ion Ilescu prin intermediul purtătorului său de cuvînt, domnul

ambasador Traian Chebeleu, referitor la inițiativa PL '93 de a transmite autorităților americane lista celor care au votat Legea caselor naționalizate.

Conform Rezoluției nr. 4603 adoptată de Camera Reprezentanților a Statelor Unite, în iulie 1994, nu se mai acordă viza de intrare în SUA persoanelor care au făcut parte din factorii de decizie ce au dispus confiscarea ilegală a proprietăților din străinătate ale cetățenilor americani. Printre acești cetățeni se află foarte mulți de origine română, ale căror proprietăți vor fi confiscate prin promulgarea Legii caselor naționalizate.

Demersul meu era menit să atragă atenția, în ultimul ceas, asupra caracterului profund injust al acestei legi, care încalcă un drept fundamental al omului și anume dreptul la proprietate.

Dacă acest lucru reprezintă un concept abstract pentru autoritățile române, sperăm ca

Dragă cititorule, privitorule, Pentru mine, a desena înseamnă a exista.

Desenul mă ține în lume și în același timp mă scapă de ea.

Un certificat zilnic și un material din care eu (re)construiesc lumea. Suprapuse sau alăturate, producțiile mele din „22” ar alcătui un supradesen în care nu fiecare istorie e importantă, ci întreaga istorie. În acest sens, detaliul își pierde „derizoriul”, iar ansamblul capătă sens.

De aceea, aș vrea să privești fiecare imagine grafică drept o secvență dintr-un ir. Ironic, rău, agresiv, dar niciodată indiferent.

Expoziția de la Muzeul Național de Artă „Acumulări” arată aceste desene împreună. Mii și zeci de mii de personaje îmbracă pereții și spațiul dintre pereți. Vizitatorii sînt conținuți și devin părți ale întregului.

Dragă cititorule, privitorule,

Castelele mele nu sînt de nisip. Sînt de dens.

Intr-una din lucrări, hîrtia ca suport al desenului dispare. Rămîne desenul în sine. Pe zid. Cîțiva metri de chipuri umane. Chipuri care vor exista cînd va exista expoziția. Apoi vor fi șterse.

Am desenat un perete anul trecut la New York, un altul la Wuppertal și unul acum la București. În noimebrie a.c. voi desena un zid la New York. Voi include/marca astfel pereții unei case. Care pentru mine nu e doar România, nu e doar Europa, ci e lumea toată.

DAN PERJOVSKI

Acest număr este ilustrat cu lucrări din expoziția „Acumulări”, Muzeul Național de Artă București, iunie-iulie 1995.

legea americană amintită să fie suficient de clară pentru a arăta drumul greșit pe care președintele Ion Ilescu riscă să arunce România prin promulgarea Legii caselor naționalizate.

Cu toată reacția brutală a Președinției României, am convingerea că oamenii acestei țări au perceput mesajul meu în adevăratul său sens, nu distorsionat și diversionist, cum l-a prezentat purtătorul de cuvînt al Cotroceniilor, Traian Chebeleu.

Nu despre „pîră și lacheism politic” este vorba, ci despre încercarea noastră, a PL '93, de a evita pericolul izolării României, ca urmare a încălcării flagrante a unor drepturi consfințite în Declarația Universală a Drepturilor Omului, doar pentru satisfacerea intereselor meschine ale fostei și actualei nomenclaturi.

Președinte executiv
Horia Rusu

Important

Editura Clavis va publica în curînd două cărți cuprînzînd texte apărute în revista „22”:

GABRIELA ADAMEȘTEANU – Obsesia politică (interviuri cu Regele Mihai, Corneliu Popescu, Ana Blandiana, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Nicolae Manolescu, Emil Constantinescu, Miheș Berindei, Ioan Petru Culianu, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Victor Babeș etc.);

ANDREI CORNEA – Mașina de fabricat fantasmă (articole).

Cel care dorește să primească prin poștă una din aceste cărți (cu rambursarea cheltuielilor poștale), și care sînt gata să trimită încă de acum suma necesară, vor beneficia de o reducere de 25% din partea Editurii Clavis.

Pentru cartea Gabrielei Adameșteanu, prima dintre cele două cărți care vor apărea, prețul, cu reducere, este de 3.000 lei și el poate fi achitat sau direct, la sediul redacției, sau trimis în contul nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Română.

O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Cristina Popa, chitanța conform căreia banii au fost vărsați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea.

Din SUMARUL numărului viitor

- Editorial Gabriela Adameșteanu
- Al. Zub: Discursul european între euforie și scepticism
- Interviuul săptămîinii: Markó Béla
- Mario Vargas Llosa: Jocul cu focul
- Ungaria: Planul de austeritate întîmpină o opoziție dură

HORĂTIU PEPINE

Între politic și juridic

Problema maghiară, litigiul caselor naționalizate și situația Bisericii Greco-Catolice pot fi, juridic vorbind, reduse la una și aceeași problemă. Fiecare dintre ele își au dosarul propriu, dar din punct de vedere tehnic, legislativ, toate presupun, printre altele, restaurarea unui drept de proprietate, un drept pierdut în împrejurări diferite, dar întotdeauna în urma unui act perceput ca violentă îndreptată împotriva ordinii tradiționale. Iată un exemplu care cumulează în mod fericit mai multe situații. La Ciucea se află un castel, un soi de roverie arhitectonică, cunoscut a fi castelul lui Goga, actualmente proprietatea statului român. El aparține unei familii maghiare care optase pentru refugiu în Ungaria după primul război mondial și care și-a pierdut, potrivit legii optanților, dreptul de proprietate în favoarea statului. Înalt demnitar pe atunci, Octavian Goga l-a cumpărat, croindu-și imaginea unui nobil ardelean de veche spîță. Ulterior, soția poetului a fost aruncată de comuști în închisoare, iar castelul a fost naționalizat. Dacă acum, ar dori cineva să restaureze dreptul de proprietate, s-ar lovi de o dublă problemă. Mai întâi principiul național a prevalat în fața celui strict juridic al dreptului de proprietate, iar, în al doilea rînd, același drept de proprietate a fost ignorat de principiul proletar al egalității sociale. Cine își propune să dea o soluție pur juridică și coerentă acestor probleme trebuie, logic vorbind, să le considere în bloc, ignorînd cu bună știință diferențele. Atacurile sugerate sau exprimate direct ale maghiarilor în ordinea stabilită după Trianon nu sînt ideal-abstracte și nu seamănă cu nostalgiiile românești după paradisul pierdut al satului arhaic. Goga însuși, așa cum am văzut, s-a dezvăluit, în aspirațiile sale intime, străn de semănătorismul din vechiul Regat, bovarismul său îndreptîndu-l către aristocrația maghiară, un model la rîndul său regresiv într-o lume burgheză, dar de inspirație occidentală. Problema maghiară are un fond foarte concret, iar adversitatea surdă față de români nu are nimic de a face cu sovinișmul inculcat ideologic. Castelul de la Ciucea își va continua, probabil, avaturile, dar problema restaurării dreptului de proprietate se pune în mod real în cazul Universității Bolyai de la Cluj. Iar ca să înțelegem mai bine ce se întîmplă e suficient să observăm combativitatea și energia foștilor proprietari deposedați de casele lor. Dacă genetica lucrurilor sînt de spețe diferite, juridic și deopotrivă psihologic avem de a face cu lucruri identice. Toată problema în clipa de față e cîtă pondere se acordă juridicului aflat într-o teribilă competiție cu politicul înțeles ca pură înfruntare de forțe. Cu alte cuvinte, în ce măsură politicul va accepta ca înfruntarea să fie arbitrată de normele Dreptului.

Gruparea politică majoritară se distinge printr-o poziție extremă, acordînd juridicului un rol minim. Principiul național și cel al egalității sociale sînt iarăși prevalente, dar de această dată într-o combinație care justifică termenul de național-comunism, folosit adesea ca etichetă prea vagă. Iar la extrema cealaltă se află nu țărăniștii, nu liberalii, ci UDMR. Naționalismul maghiar are astăzi atîta vigoare și, paradoxal, atîta audiență în Vest

pentru simplul motiv că se suprapune în mare măsură peste aspectele juridice. Și e bine să observăm că nu atît soluțiile concrete oferite de UDMR au audiență în mediile occidentale, soluții parțial adaptate la starea de lucruri actuală, dar controversate din multe motive, cît problema maghiară ca atare. Povestea cu lobby-ul maghiar, eficient prin organizare și agresivitate sau explicația lipsei de credibilitate a actualului guvern de la București se poticnesc la orice confruntare serioasă cu realitatea. Alergici la naționalism, occidentalii sînt însă sensibili într-un grad foarte înalt în principiile Dreptului.

Între cele două extreme descrise mai sus se află toate celelalte partide politice românești. La majoritatea acestor grupări, toate aflate în opoziție, principiul național rămîne dominant, juridicul ocupînd locul de unde a fost evacuat egalitarismul comunist. Tărăniștii bunăoară se arată tot mai puțin receptivi la revendicările ungarilor și, din motive diferite, tot mai distanți față de Biserica Greco-Catolică, care, la

Antropograme, desen (detaliu)

rîndul ei, pune juridicul pe primul plan. În sinul PNȚCD lobby-ul greco-catolic e tot mai izolat, probabil din motive de oportunitate politică. Deși nu a reușit cu adevărat să-și creeze un aliat din Biserica Ortodoxă, cel puțin nu și-a făcut din ea un adversar. PL '93, în schimb, e singura grupare care încearcă un compromis între principiul național și cel juridic și de aici se trage probabil poziția sa centrică. După toate aparențele PL '93 a rămas singura grupare care își propune să refacă dialogul compromis cu reprezentanții minorității maghiare. După Congresul de la Cluj, UDMR a creat în jurul său o sferă opacă de termeni cu conotații amenințătoare și liberalii s-au arătat singurii dispuși să ofere mediului politic o interpretare clară și deopotrivă acceptabilă. Un lucru este evident: soluția pur juridică nu e posibilă în toate cazurile, dar tot atît de clar este că ne vom apropia de modelul european cu atît mai mult cu cît vom da juridicului o importanță mai mare.

MARTI 6 Iunie

• **A fost depusă moțiunea „euro-atlantică”**
PAC, PD, PL '93, PSDR și UDMR au depus o moțiune simplă privind problematica integrării României în structurile euro-atlantice. În opinia inițiatorilor, Guvernul este lipsit de credibilitate față de parteneri străini și de aceea Parlamentul va trebui să-și asume responsabilitatea în această problemă. PNȚCD a fost așteptat să semneze textul moțiunii, dar a cerut un timp de gîndire mult prea mare.

• **Protocolul Guvern-sindicatelor din RENEL**

Printr-un protocol semnat între Executiv și sindicatele din RENEL, conflictul de muncă inițiat de energeticieni a încetat. Conform protocolului, salariul mediu la RENEL va crește conform Ordonanței nr. 1/1995, dar prin aplicarea unui indice de eficiență care va fi negociat. Sindicatele s-au angajat să nu mai inițieze mișcări revendicative care ar putea pune în pericol sistemul energetic național.

• **PL '93 solicită ajutor american pentru Legea caselor naționalizate**

PL '93 intenționează să trimită autorităților americane varianta în limba engleză a Legii caselor naționalizate și lista parlamentarilor care au votat-o, pentru a semnala astfel „Jefuirea unui fur” prin renaționalizarea unor imobile.

• **Oficiul pentru maghiari de peste hotare vizitează România**

Tabăjdi Csaba, secretar de stat pe lângă cabinetul premierului ungar și șeful Oficiului pentru maghiari de peste hotare, a vizitat județele Brașov și Covasna. Tabăjdi a declarat că oamenii cu care a discutat nu au venit cu plîngerii, ci s-au arătat interesați de problemele economice.

• **Bombe pe adresa reprezentanților minorităților**

După ce pe adresa președintelui UDMR, Markó Béla, a sosit un colet care conținea o mini-bombă capcană, același tip de „mesaj” au primit și alți reprezentanți ai minorităților naționale: președintele Forumului Democrat al Germanilor din România, secretarul general al Federației Romilor, Nicolae Gheorghe, și episcopul Tökés László. Toate colectele au fost expediate din Austria și au conținut cărți între paginile cărora a fost plasat înscrisul „Bomb”.

MIERCURI 7 Iunie

• **Comisiile parlamentare au hotărît candidații pentru CA al TVR**

Comisiile parlamentare pentru cultură, arte și mass-media au desemnat o parte dintre candidații pentru Consiliul de Administrație al Televiziunii. Aceștia sînt: Alexandru Mironov (din partea Președinției), Ion Caramitru (PNȚCD), Stere Gulea (PAC), Gálfalvi Zsolt (UDMR), Mircea Hamza (PRM), Radu F. Alexandru (PD-FSN), N.C. Munteanu (TVR). Deoarece ceilalți doi candidați din partea TVR – Gabriel Liuceanu și ing. Sorin Dumitrescu – au fost repinși, în TVR se vor organiza noi alegeri.

JOI 8 Iunie

• **Opoziția din afara CDR va forma o alianță electorală**

PD, PAC, PSDR și PL '93 au convenit, în cadrul unei ședințe comune, formarea unui pact politic în vederea alegerilor locale și generale din 1996. În cel mult trei luni va fi prezentat public un program de guvernare comun. Pentru colaborarea cu CDR se întrevode doar sprijinirea unui candidat comun în eventualitatea unui al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale.

PRECIZARE

Fotografiile publicate în suplimentul „Romii în Europa”, apărut în „22” plus, nr. 15, inclus în nr. 23 (277)/7-13 iunie 1995 al revistei „22” (paginile I-VII), nu au fost realizate la Hădăreni, ci după cum urmează:

- paginile I, VI – Bolintin Deal, jud. Giurgiu;
- pagina II – Plăieșii de Sus, jud. Harghita;
- paginile III, IV, VIII – Mihail Kogălniceanu, jud. Constanța.

• **Sindicatele amină mișcările revendicative cu o zi**

Ca răspuns la adresa declarațiilor prezentate în numele Președinției de consilierul Gheorghe Fulga, și pentru a elimina suspiciunile privind conotațiile politice ale mișcărilor revendicative anunțate inițial pentru 14 iunie, liderii centralelor CNSLR-Frăția, BNS și CNS-Cartel „Alfa” au hotărît amînarea acestora cu o zi. Sindicaliștii continuă să creadă că demisia Guvernului „este o necesitate”.

• **Ziarisții acuzați de ofensă adusă autorităților**

Directorul cotidianului „Ziua”, Sorin Roșca-Stănescu, redactorul-șef Adrian Pătrușcă și redactorul Tiana Ardeleanu au fost convocați la Parchetul General, unde li s-a comunicat că sînt acuzați de „ofensă adusă autorităților”, în temeiul art. 238 Cod Penal, ca urmare a mai multor articole publicate pe tema apartenenței președintelui Ion Iliescu la KGB.

VINERI 9 Iunie

• **Delegație parlamentară la Chișinău**

O delegație parlamentară de la București, condusă de liderul Senatului, Oliviu Gherman, s-a întâlnit cu președintele Mircea Snegur, care a declarat că Moldova dorește semnarea cit mai grabnică a Tratatului de bază cu România. Snegur și-a motivat intenția prin dorința apriorică de România pentru a evita o degradare totală a situației în Transnistria.

• **Guvernul face apel la sindicalisți**

Într-un comunicat, Guvernul României face apel la membrii de sindicat să boicoteze acțiunile revendicative anunțate pentru data de 15 iunie. După ce și-a reafirmat disponibilitatea pentru dialog, Executivul acuză liderii sindicali că „formează o castă care beneficiază de venituri lunare care se calculează în cifre cu șase zerouri și care s-au lăsat într-o demagogie populistă”.

SÎMBĂTA 10 Iunie

• **Vizită germană în România**

În perioada 6-10 iunie 1995, o delegație de opt persoane, compusă din membri ai Budeștag-ului german, reprezentanți ai Grupului Parlamentar Germano-Român, a făcut o vizită în România. Delegația a fost însoțită de patru reprezentanți ai vieții economice din Hamburg și Frankfurt.

LUNI 12 Iunie

• **Ion Iliescu răspunde acuzațiilor**

Într-o ediție specială a emisiunii „Actualități”, președintele Ion Iliescu a negat afirmațiile conform cărora ar fi fost recrutat de KGB.

• **Constituirea Centrului de Studii Ibero-Americane la București**

La Facultatea de Limbi Străine a Universității București a avut loc actul de constituire al Centrului de Studii Ibero-Americane. Obiectivele centrului sînt: relaționarea tuturor traducerilor făcute din spaniolă în română și a studiilor hispaniştilor români asupra culturii hispanice și, de asemenea, înființarea unei biblioteci de hispanistică.

• **Moțiunea euro-atlantică a fost respinsă**

Cele două Camere ale Parlamentului României au respins moțiunea simplă depusă de partidele de opoziție din afara CDR, privind integrarea euro-atlantică.

• **CDR anunță o moțiune pe probleme de politică internă**

În cadrul conferinței de presă a PNȚCD, inițiativa moțiunii euro-atlantice a fost apreciată drept gratuită, mult mai importantă fiind problema internă. Pe de altă parte, Consiliul CDR a luat în dezbateră posibilitatea inițierii unei moțiuni pe probleme de politică internă.

Rubrică realizată de
MARIAN CHIRIAC

Consiliul Europei reunește miniștrii de Justiție la București

Conferința intitulată „Rolul miniștrilor Justiției în coordonarea procesului legislativ și al cooperării internaționale” a reunit la 6 iunie 1995, la Palatul Parlamentului din București, miniștrii de Justiție ai celor 34 de țări membre în CE, ai statelor cu statut de invitați pe lângă Adunarea Parlamentară a CE, precum și reprezentanți ai Sfințului Scaun.

Tema reuniunii, a afirmat secretarul general adjunct al Consiliului Europei, Peter Leuprecht, nu este semnul unei aplecări narcisiste asupra propriei importanțe, ci răspunde necesității de a reflecta la marea responsabilitate ce le revine miniștrilor Justiției „într-o Europă a cărei configurație s-a schimbat radical (...) într-o societate care pare lipsită de repere (...) România a fost, mai mult decât alte state, sinistrată de către un regim totalitar (...) care a lăsat urme și răni lent și greu de cicatrizat”. O parte din angajamentele specifice luate de România față de Consiliul Europei privesc Justiția. CE a hotărât un program de „monitoring” spre a se constata dacă dreptul și drepturile omului se bucură și în România de un rol preponderent.

Secretarul general adjunct al CE a precizat temele dezbătute în cursul reuniunii: reforma legislativă; reforma judiciară, care vizează o Justiție imparțială și independentă, aceeași pentru toți și accesibilă tuturor; rolul Ministerului Public; indispensabilitatea formării a magistraților; mijloacele materiale și financiare care trebuie puse la dispoziția puterii judiciare; preponderența dreptului internațional și a drepturilor omului; combaterea crimei transnaționale.

În cuvântarea sa, ministrul român al Justiției, Gavril Ioșif Chiuzbaian, la invitația căruia această reuniune s-a ținut la București, a precizat că până în 1989 în România existau doar 3 facultăți de drept la o populație de peste 22 de milioane de locuitori; ca urmare, astăzi România duce lipsă de magistrați și mai ales de specialiști în convențiile europene. Dl. Chiuzbaian a propus înființarea în România a unui Institut European de Drept și a unui Centru Național de Informatică Juridică și Judiciară.

Lucrările reuniunii s-au ținut cu ușile închise.

Conurile de umbră din Justiția română. Întrebările Revistei „22”

Ministrul român al Justiției a prezentat reuniunii Raportul introductiv. În pauză, dl. Chiuzbaian a declarat presei că însuși dl. Walter Schwimmer (vicepreședinte al Comisiei de probleme juridice și drepturile omului și raportor pentru România) a remarcat preocuparea României pentru armonizarea legislației noastre cu aceea internațională. „Integrarea în structurile democrației europene este dificilă, dar importantă pentru noi; mai există conuri de umbră”, a afirmat ministrul român.

La conferința de presă, revista „22” i-a adresat dl. Gavril Ioșif Chiuzbaian următoarea întrebare: „Având în vedere rolul pe care judecătorii îl au în înregistrarea partidelor politice, în deciziile privind procesele cu mare impact (de exemplu, cele generate de antidemocratica Lege a caselor naționalizate), în deciziile privind procesele penale (cum ar fiuciderea celor doi tineri, Andrei

Frumușanu și Aurica Crăiniceanu, de către ofițerul SPP Dorel Vasile Gabor), precum și faptul că judecătorii vor fi președinți ai secțiilor de votare la viitoarele alegeri, considerați că actuala coaliție guvernamentală își poate permite o Justiție independentă?”

Dl. ministrul a declarat că „există voința politică de a lăsa Justiția independentă. Nu voi admite imixțiuni în ceea ce privește hotărârile judecătorilor (...) Mai există unele mentalități

înaintea conferinței de presă, dl. Walter Schwimmer răspunde pentru revista „22” la întrebarea dacă România este un stat de drept, cu o Justiție independentă.

„Am fost numit raportor pentru România abia în luna aprilie 1995. Mă aflu pentru prima oară în țara dvs. și nu în funcția de „monitoring”, ci pentru a participa la reuniunea în curs. Nu vă pot răspunde la întrebare în deplină cunoștință de cauză, dar

Concluzia reuniunii: numai drepturile exercitate de cetățeni legitimează legile fundamentale

Ministrul de Justiție are o responsabilitate democratică esențială: el este ministrul dreptului, al drepturilor și al cetățenilor. Aceasta este concluzia principală a reuniunii miniștrilor europeni ai Justiției. Conform comunicatului difuzat, aceasta înseamnă, în practică, nu numai apărarea de către miniștri a valorilor esențiale ale democrației, drepturilor omului și preeminenței dreptului, ci și asigurarea accesului cetățenilor la Justiție și la garantarea eficacității sistemului judiciar în cadrul unui efort de claritate și transparență. Numai drepturile cetățenilor legitimează legile fundamentale ale statului democratic. Totodată, ministrul Justiției este garantul independenței puterii judiciare. Dezbaterile au evidențiat importanța pe care o au în acest moment următoarele probleme: 1. Pregătirea magistraților; 2. Ratificarea instrumentelor juridice ale Consiliului Europei, în special în domeniul drepturilor omului și dreptului penal; 3. Lupta împotriva corupției și criminalității.

(Biroul corespondenților de presă al Consiliului Europei în România)

care țin de noaptea totalitară din care abia am ieșit. Și Procuratura trebuie să-și schimbe mentalitatea (...) Legea caselor naționalizate nu a fost încă promulgată (...) Nu am oprit procesul de acordare a inamovibilității judecătorilor. Mi-am asumat riscul și datoria de a continua reforma Justiției, de a lupta pentru îmbunătățirea retribuției judecătorilor și pentru statutul lor social.”

Ne amintim, totuși, că ministrul Justiției a afirmat în Parlament că, ținând seama de actualul buget de austeritate, Justiția nu cere statului fonduri suplimentare, lefurile magistraților fiind suficiente de mari. Această afirmație a suscitat minia subordonaților săi, determinându-l la un protest scris. I-a liniștit, deocamdată, declarând că a pregătit un pachet de legi în favoarea lor, pe care îl va înainta pentru vot.

voi folosi această ocazie pentru a afla cît mai multe despre societatea românească. Raportul d-lui Chiuzbaian e plin de intenții bune; se pare că România se află pe drumul democrației și că există dorința să meargă pe acesta. Voi reveni curînd, ca raportor, și voi aprofunda studiul despre felul în care se respectă în România normele statutului de drept și drepturile omului. Voi sta de vorbă cu parlamentari, dar și cu reprezentanți ai Opoziției; mă interesează și opinia cetățeanului de rînd”, încheie raportorul pentru România.

După conferința de presă, cu sprijinul doamnei Christiane Dennemeyer, atașat de presă la CE, secretarul general adjunct al CE, Peter Leuprecht, ne-a acordat la rîndul său un interviu. Iată răspunsurile:

• Înainte de 1989, separația puterilor era un concept complet necunoscut – mai corect spus, înghețat în uita-

re – în România. Pentru ca el să funcționeze cu adevărat, trebuie depășite multe bariere în mentalitatea oamenilor, care a rămas în urma revirimentelor istorice; procesul nu se poate petrece de la o zi la alta.

• Formarea de magistrați specializați în armonizarea legislației românești cu aceea europeană este imperativ necesar instalării unei democrații reale în România. Ratificarea Convenției privind drepturile omului dă antîzi oricărui cetățean nemulțumit de felul în care i s-a făcut dreptate, să se adreseze Curții de la Strasbourg.

• În privința minorităților, am găsit în România o atmosferă mai tensionată decât în multe alte părți ale Europei (nu mă refer la cele unde conflictul a dus la consecințe dezastruoase – războiul). Aș dori să văd dispărînd procesele de intenție făcute de minorități statului și de cercurile ultranaționaliste, minorităților. Să se țină seama și de faptul că acolo unde o minoritate devine majoritate, la rîndul ei începe să oprime – e un echilibru dificil.

• Desigur, nu se pot pune în discuție, cu nici un chip, frontierele statului român! Cît despre Recomandarea 1.201 – aceasta este o falsă problemă. 1.201 este o Recomandare a Adunării Parlamentare a CE, nu un text juridic obligatoriu, precum Convenția-cadru, deja ratificată de România. Nu am vorbit prea mult cu dl. Teodor Meleșcanu despre toate acestea, dar – cum zice Mircea Eliade într-un text al său – să lucrăm împreună, fără frenezii, fără crispări, fără enervări. Se vor găsi soluții – sînt absolut convins. Doresc, pentru binele României, să fie semnat Tratatul românomaghiar; acesta trebuie gîndit în așa fel încît să nu ascundă ambiguități. Dar este absolut necesar! Tratatul dintre Slovacia și Ungaria a fost salutat cu entuziasm de toată Europa.

• Revenind la minorități, toate au aceleași drepturi. Nu îi putem lăsa deoparte pe țigani, minoritatea cea mai vulnerabilă din Europa; sînt convins că nu va fi imposibil să-i integram. Țiganii tineri trebuie responsabilizați, dîndu-li-se posibilitatea de participare la viața culturală și socială. Am avut, la Strasbourg, un seminar de formare a tinerilor țigani; vom persista.

• Dialogul trebuie dus cu sinceritate; sînt un dușman al limbajului de lemn. Locul României este în Europa, între democrațiile europene. Repet, nu văd altă șansă sau un viitor mai bun pentru România!”

DIANA TURCONI

Femeile în viața politică

„Cum se face o campanie electorală” este titlul seminarului organizat în perioada 5-7 iunie 1995 de Grupul 222, în colaborare cu British Council, British Know How Fund, „Project Liberty” de la Harvard University și Proiectul PNUD „Participarea Femeilor la Dezvoltare”. Seminarul, adresat exclusiv femeilor, se subscris obiectivului principal al Grupului 222 – și anume, alegerea în Parlamentul României a cel puțin 222 femei (aproximativ jumătate din numărul membrilor Parlamentului). Pentru atingerea acestui scop, Grupul 222 și-a propus: să identifice și să sprijine cu informații specifice femeile capabile să candideze la următoarele alegeri legislative; să facă un lobby la partidele politice pentru includerea femeilor în locuri eligibile pe listele electorale; să facă campanie în sprijinul femeilor care candidează etc.

Cele aproximativ 35 de participante la seminar au reprezentat întregul spectru politic românesc, de la PSDR și PAC la PSM, precum și organizații neguvernamentale.

Moderatorii discuțiilor au fost organizatori de campanii electorale din Marea Britanie și SUA:

• Shirley Williams, profesor de științe politice la Universitatea Harvard, membră timp de 18 ani în Camera Comunelor și fost ministru, timp de 5 ani, în Guvernul Marii Britanii.

• Josie Heath, membru a Institutului de Științe Politice, Universitatea Harvard; a candidat de două ori

pentru Senatul SUA și a fost aleasă consilier local în ținutul Boulder, statul Colorado; a deținut numeroase posturi în serviciul public și a fost desemnată „Femeia de afaceri și de carieră profesională” a anului.

• Lesley Abdela, consultantă pe probleme ale femeilor la Universitatea Harvard. În Marea Britanie a fondat campania Grupului 300 al tuturor partidelor, care pregătește femeile pentru viața publică și politică. Este redactor la cea mai vîndută revistă britanică pentru femei – Cosmopolitan.

• Jane Grant – a înființat Alianța Națională a Organizațiilor de Femei (NAWO), ce are 6 milioane de membre. Face parte din numeroase organizații interesate de problematica femeilor.

Citeva exemple de teme abordate: cunoașterea mass-media; cum să folosești mediile netradiționale; cum se realizează o mediatizare gratuită; cum se face un lobby; problemele în jurul cărora se pot organiza femeile; cum se ține un discurs ș.a.m.d.

În cadrul campaniei de promovare a inițiativei Grup 222, în ziua de 5 iunie a avut loc un concurs de afișe, tricouri, ilustrate și baloane. Lucrările premiate vor fi multiplicare pentru a fi folosite în campania electorală. Femeile interesate să facă parte din Grupul 222 sau cele care vor să obțină informații suplimentare se pot adresa grupului de inițiativă (Ana Maria Sandi, Maria Șandor), la tel. 330.12.75. (O.A.)

PARLAMENT

Ambasadorul american consideră nedemocratice amendamentele la Codul Penal

Luni 5 iunie, cotidienele centrale publicau scrisoarea trimisă de dl. Alfred Moses, ambasadorul american la București, lui Adrian Năstase, privitoare la acele amendamente din Codul Penal care pedepsesc cu închisoare arborarea steagurilor străine și intonarea imnurilor naționale ale altor țări.

„Amendamentele propuse ar încălca libertatea de expresie a individului, garantată prin Constituție, prevăzând sancțiuni penale care pot fi considerate ca fiind disproporționate de aspre (...) (inchiisoare de la 1 la 3 ani). Amendamentele propuse la Codul Penal dau posibilitatea comiterii de abuzuri din partea oficialităților. Dacă prevederile Codului Penal vor fi promulgate în actuala lor formă, faptul ar putea fi considerat, pe bună dreptate, a fi contrar garanțiilor democratice și respectului pentru libera exprimare a punctelor de vedere, drepturi pe care România s-a străduit să le instituie de la Revoluție încoace”, se arată în scrisoare.

Comisiile de cultură resping din nou candidatura lui Gabriel Liiceanu

Miercuri 7 iunie, comisiile de cultură ale Parlamentului au respins pentru a doua oară candidatura lui Gabriel Liiceanu, propus de salariații Televiziunii pentru Consiliul de Administrație al acestei instituții. În replică, Opoziția a respins la vot candidatura ing. Sorin Dumitrescu, propus de actuala conducere a TVR, după ce însă, potrivit unei înțelegeri prealabile cu coaliția majoritară, i-a validat pe Alexandru Mironov (propus de Președinție) și pe Mircea Hamza (candidatul PRM și vicepreședinte al acestui partid). Ion Caramitru (propus de PNTCD), Rada F. Alexandru (PD), Stere Gulea (PAC), Gálvalfi Zoltán (UDMR) și N.C. Munteanu au fost, de asemenea, acceptați de comisiile.

În semn de protest, senatorul PAC Ștefan Popa (Ștefan Aug. Doinas) a părăsit ședința imediat după respingerea d-lui Liiceanu, declarând: „S-a repetat aceeași ticloșie ca și data trecută. Înțelegerea pe care am făcut-o presupunea ca Opoziția să voteze candidații coaliției guvernamentale și invers. După ce Alexandru Mironov a fost votat prin bunăvoința Opoziției, ei nu l-au mai votat pe Liiceanu”.

Pentru locul rămas vacant, Televiziunea va trebui să organizeze noi alegeri, dar sesiunea parlamentară de vară se încheie pe 30 iunie. „Nu cred că vom avea un nou Consiliu de Administrație la Televiziune înainte de sfârșitul acestui an”, apreciază joi deputatul PD Alexandru Sasu. El consideră însă că principalii vinovați de respingerea lui Gabriel Liiceanu sînt parlamentarii Opoziției – care s-au lăsat păcăliți, acceptînd discutarea candidaturii lui Mironov înainte de a fi votați candidații Opoziției.

Luptătorii din Decembrie își pierd din drepturile prevăzute în Legea 42

Scandal mare în Camera Deputaților săptămîna care a trecut. Luînd în dezbatere modificarea Legii 42/1990 privind drepturile

revoluționarilor, deputații au redus drastic avantajele de care se bucurau luptătorii din Decembrie 1989. Cei aproape 100 de revoluționari, care au asistat neputincioși la dezbateri, au amenințat că vor declanșa greva foamei pentru a-i convinge pe majoritari să nu adopte proiectul în varianta rezultată după dezbaterile din Camera.

În proiectul inițial, elaborat de Rada Istrate (PD), se propunea ca luptătorii din Revoluție să obțină aceleași drepturi cu răniții, invalizii și urmașii eroilor-martiri. Numai că un amendament al deputatului independent (fost PDSR) Petre Țurlea avea să dea peste cap intenția inițiatorului. Petre Țurlea a propus ca de drepturile și avantajele materiale prevăzute de Legea 42 să beneficieze numai urmașii eroilor-martiri, răniții și invalizii. Viu disputat de plenul Camerei, amendamentul a fost introductivă indus de Comisia juridică. Aceasta a propus – iar plenul a acceptat (cu mențiunea că PD a votat *contra*) – ca luptătorilor să li se acorde numai cîteva din multele avantaje oferite de lege. Concret, ei beneficiază de prioritate la închirierea și cumpărarea de locuințe, scutire de taxe și impozite pe clădiri, 25% scutire de impozit pe salarii (față de 100% cit este prevăzut pentru răniți și urmașii eroilor-martiri), transport urban gratuit, credite bancare și facilități pentru construirea unei singure locuințe, asistență juridică gratuită în cauze ce țin de obiectul prezentei legi și constituirea dreptului de proprietate pentru o suprafață de 1 ha teren în echivalent arabil. Potrivit proiectului, răniții, invalizii și urmașii eroilor-martiri beneficiază de credite bancare de maximum 50 de milioane lei, numai pentru investiții, cu 50% din dobînda subvenționată de stat, credite ce vor fi acordate însă în limita bugetului anual aprobat în acest scop, acces gratuit la sanatoriile și baze de tratament ce aparțin Ministerului Sănătății, MApN, Ministerului de Interne și Ministerului Turismului; burse sociale pentru elevii și studenții care urmează învățămîntul de stat, indiferent de venituri, pentru soțul supraviețuitor și urmașii eroiului-martir. Soțul supraviețuitor al eroiului-martir care are în întreținere unul sau mai mulți copii va primi o indemnizație lunară egală cu salariul minim pe economie, pe perioada cit aceștia sînt elevi sau studenți în instituțiile de învățămînt de stat.

Deputații au mai hotărît ca revoluționarii să poată obține certificatul încă 30 de zile de la promulgarea legii.

4% din PIB pentru învățămînt

• Dezbaterile din Senat asupra proiectului Legii învățămîntului se apropie de sfîrșit. A rămas în discuție, de fapt, doar capitolul 12, privind învățămîntul în limba minorităților naționale, capitol ce va stîrni probabil controverse aprinse în Camera superioară.

Săptămîna trecută au fost adoptate articolele referitoare la învățămîntul particular, învățămîntul superior, personalul din învățămînt și finanțarea învățămîntului de stat.

• Instituțiile de învățămînt superior vor fi conduse de senați, consilii științifice și consilii profesionale. Biroul Senatului va fi compus din rector, prorectori, decani, director administrativ și un secretar științific.

• La concursurile pentru doctorat sau studii în străinătate vor putea participa – potrivit proiectului – și studenții sau absolvenții învățămîntului particular acreditat. Aceștia vor beneficia, de asemenea, de burse de ajutor social și de tarife

redușe cu 50% pe mijloacele de transport în comun. Reduceri se vor acorda și pe transportul feroviar sau naval, dar numai pe timpul vacanțelor și o singură dată pentru bilet „dus-întors”.

• Directorii de școli vor fi numiți pe o perioadă de 4 ani, la propunerea consiliilor profesionale.

• Părinții sau tutorii legali ai elevilor vor primi amenzi între 100.000 și 500.000 lei dacă nu vor asigura frecvența școlară a elevului.

• Se vor distribui manuale școlare gratuite numai copiilor care provin din familii cu venituri mici.

• Finanțarea învățămîntului de stat se va face de la buget, în limita a cel puțin 4% din PIB. Fondurile vor fi repartizate către inspectorate, în timp ce pentru învățămîntul superior fondurile se vor aloca în funcție de propunerile Consiliului Național de Finanțare a învățămîntului.

Guvernul a refuzat să-și asume răspunderea în politica de integrare

Luni 12 iunie, Senatul și Camera Deputaților au dezbătut, în ședințe separate, moțiunea simplă privind integrarea euro-atlantică a României, inițiată de PL '93 și susținută de parlamentarii PD, PAC, PSDR și UDMR. La Senat, moțiunea a fost respinsă cu 54 voturi *pentru*, 10 *contra* și 57 *abșineri* (ale PDSR și PUNR). În schimb, deputații coaliției majoritare au votat în bloc împotriva moțiunii, care a fost astfel respinsă, cu 147 voturi *contra*, 114 *pentru* și 6 *abșineri*. Pentru a evita o angajare fermă a Guvernului în privința politicii de integrare cerută de inițiatorii moțiunii, PDSR și PUNR au elaborat o declarație politică a Camerei ca alternativă la moțiune. Îngineri, declarația nu conține nici o referință la asumarea răspunderii de către Guvern și nici termene concrete pentru înaintarea către Parlament a acelor legi necesare integrării europene. Teodor Meleșcanu, care a prezentat punctul de vedere al MAE, a susținut că Guvernul și-a asumat răspunderea pentru integrare încă de la investiția, în toamna lui 1992, și că, prin urmare, cererea Opoziției în acest sens este superflua. În replică, parlamentarii Opoziției au apreciat că adoptarea moțiunii ar constitui o dovadă a faptului că angajamentele Guvernului referitoare la integrare nu se limitează la declarații.

PNTCD a criticat moțiunea, pe motiv că nu ar fi oportună și nici realistă (în ce privește solicitarea ca Guvernul să trimită pînă la finele acestei luni toate proiectele de legi vizînd integrarea în structurile euro-atlantice, în vederea adoptării lor de către Parlament. Mult mai nimerită ar fi fost o moțiune pe probleme de politică internă, a afirmat Ion Diaconescu. Deputatul țărănist, ca de altfel și alți reprezentanți ai Opoziției, și-a argumentat afirmația prin faptul că politica externă a României este afectată grav de erorile și neîmplinirile din politica internă.

Ultima oră

Marti 13 iunie, în cadrul dezbaterilor asupra modificării Legii 42/1990 privind drepturile revoluționarilor, Camera Deputaților a acceptat să revină asupra articolului care restringea drepturile luptătorilor din Decembrie 1989 și le-a acordat acestora avantaje egale cu cele ale răniților, invalizilor și urmașilor eroilor-martiri.

RALUCA STROE-BRUMARIU

Scrisoarea organizației „Reporters sans frontières” adresată președintelui Ion Iliescu

Domnule Președinte,

„Reporters sans frontières”, organizație independentă pentru apărarea libertății presei în lume, protestează împotriva deschiderii unei acțiuni judiciare contra a trei ziariști de la cotidianul „Ziua”, acuzați pentru publicarea unor articole în care vă acuză că ați fi avut legături cu KGB.

Potrivit informațiilor noastre, directorul Secției I a Parchetului General Român, Eugen Vasiliu, a deschis, joi 8 iunie, o anchetă pentru „ofensă adusă autorității” contra directorului cotidianului „Ziua”, Sorin Roșca-Stănescu, a redactorului-șef Adrian Pătrușcă și a ziaristului Tana Ardeleanu. Ei riscă pedepse de la 6 luni la 3 ani închisoare, conform articolelor ce încriminează denigrarea Instituției Prezidențiale, se arată într-un comunicat al Parchetului General. De mai multe săptămîni, „Ziua” publică aproape zilnic dezvăluirile lui Igor Botnarciuc, fost salariat al KGB, care l-ar fi recrutat pe actualul președinte român în timp ce acesta era student la Moscova, în anii '50. Cei trei ziariști armeană să fie interogați mîine, marți 14 iunie.

„Reporters sans frontières” protestează împotriva deschiderii acestei acțiuni judiciare, care aduce un grav prejudiciu libertății de expresie a mass-media române. Credem că ea relevă o cenzură deghizată a informației independente. Organizația noastră cere ca inculparea pentru „ofensă adusă autorității”, fără fundament într-un stat care dorește practicarea unei presei libere și independente, să fie retrasă.

Organizația noastră vrea să creadă că veți pune cel mai mare preț pe lupta împotriva tuturor formelor de cenzură contra mass-media române, fie ele publice sau independente.

În așteptarea unui răspuns din partea dumneavoastră, vă rog să primiți Domnule Președinte, expresia înaltei mele considerații.

ROBERT MÉNARD

Director al organizației „Reporters sans frontières”

Această scrisoare va fi trimisă următoarelor instituții, organizații și publicații: Ministerul Justiției; Procurorul General al României; Ambasada României în Franța; Ambasada Franței în România; Ministerului Afacerilor Externe; Agenția France Presse, secția română; Associated Press, secția română; Agenția Reuters, secția română; Radio Iași; Radio Europa Liberă; Revista „22”; „România liberă”; „România Magyar Szó”; Amnesty International; Articolul 19; Comitetul Canadian pentru Protecția Jurnaliștilor; Comitetul Internațional al Crucii Roșii; Comisia pentru Drepturile Omului a Națiunilor Unite; Comitetul pentru Protecția Jurnaliștilor; Federația Internațională pentru Drepturile Omului; Federația Internațională a Editorilor de Jurnale; Federația Internațională a Jurnaliștilor; Fundația pentru Libertatea de Expresie; Index of Censorship; International Pen; Institutul Internațional de Presă; UNESCO; World Press Freedom Committee. Paris, 12 iunie 1995

CĂRTI PENTRU DVS.

Se pot cumpăra cărți ale colaboratorilor apropiați la sediul redacției revistei „22” sau prin comandă, trimițînd contravaloarea în contul Editurii Clavis, nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Romană, plus taxele de expediție contra ramburs.

Astăzi vă propunem:
Gabriel Andreescu – Patru ani de Revoluție, Editura Litera, București, 1994, 1.850 lei.

O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Cristina Popa, chitanța conform căreia banii au fost vărsați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea.

ILIE ȘERBĂNESCU

„Coșul zilnic“ și cătușele dezvoltării

Noul val de scumpiri la produse alimentare va accentua configurația post-decembristă a așa-numitului „coș zilnic”, care atrage atenția în mod dramatic asupra cătușelor în care este prinsă economia românească și care îi blochează – deocamdată imposibil de precizat pentru cât timp – șansele de dezvoltare, admițând că o guvernare responsabilă s-ar apuca serios de treabă în promovarea dezvoltării.

Aproape tot pentru mâncare, și mai nimic pentru altele

Coșul zilnic arată pe ce categorii de produse și servicii sînt, în medie, cheltuite veniturile, de regulă ale unei familii, într-o țară. Faptul că în proporție de peste 60% bugetul familial românesc este destinat în medie procurării produselor alimentare exprimă relevant această încătușare. Restul de 40% dă măsura puterii de cumpărare pentru toate celelalte produse și servicii, de la mărfuri industriale de consum personal la bunuri de folosință îndelungată, de la servicii de gospodărire publică la servicii de turism și recreere. Acest rest de 40% constituie de fapt capacitatea cererii interne sau (cum se spune) piața pe care se poate baza dezvoltarea unei țări.

În măsura în care oamenii în România cheltuiesc în medie din ceea ce câștigă peste 60% pe mâncare, nu mai au decât foarte puțini bani pentru celelalte produse și servicii. Deci cerere mică sau, altfel spus, piață restrînsă exact în domeniile de care depinde impulsarea dezvoltării.

„Elasticitatea“ la venit

Consumul alimentar este, după cum se spune în limbaj de specialitate, „inelastic” la venit. El crește o dată cu venitul, dar numai pînă la un anumit punct, determinat biologic. Dincolo de acest punct, consumul alimentar rămîne practic același, oricît ar spori venitul. Spre deosebire, consumul de produse industriale și servicii este „elastic” la venit. El crește nelimitat o dată cu venitul. Și cele mai „elastice” la venit sînt cumpărările de produse de folosință îndelungată și cheltuielile pentru servicii culturale, de turism și de petrecere a timpului liber.

În țările industrial dezvoltate, veniturile fiind ridicate, doar 20-30% din ele sînt cheltuite pe mâncare. Grosul poate fi destinat altor cumpărări, ceea ce explică piața imensă care există pentru dezvoltare.

În România, veniturile sînt atît de mici încît aproape două treimi sînt cheltuite pe alimente și piața pentru dezvoltare este, prin incidență, mică. Este ușor de calculat că, dacă venitul mediu într-o țară este de 5 ori mai mic decît în alta, piața pentru dezvoltare este însă de 10-11 ori mai redusă, în condițiile în care cheltuielile pentru destinații nealimentare reprezintă doar 30-40% în prima, dar 70-80% în a doua.

Evident, în România consumul este de supraviețuire. Cei mai mulți nu-și pot permite, la veniturile pe care le au, decît mîncarea, întreținerea și rar ceva îmbrăcăminte. Piața pentru bunuri de folosință îndelungată și pentru serviciile informatice – care constituie segmentele de impuls ale dezvoltării – nu are caracter de masă. Slabe sînt de asemenea posibilitățile de economisire și deci resursele ce pot fi mobilizate pentru investiții.

Singură, agricultura nu salvează România!

Ce-i de făcut?! Pentru unii – și, din păcate, nu puțini – lucrurile sînt simple rezolvabile. Sînt cei pentru care „agricultura salvează România!”. Țara are condiții pentru agricultură poate ca nici o alta. Deci ar fi de-ajuns ca potențialul agricol să fie pus în valoare. Și nu numai că am avea produse agricole berechet, dar am dispune de ele și la prețuri rezonabile. Și, ca urmare, ar exista disponibilități mai mari pentru alte produse și servicii. Din păcate, produse agricole ieftine în sine nu există. Ele par ieftine doar în raport cu nivelul veniturilor. Și sînt intructiv ieftine numai în acele țări care subvenționează agricultura. Adică în țările industrial dezvoltate, unde agricultura are de către cine să fie subvenționată, respectiv de către o industrie eficientă care s-o poată face. În România, această industrie nu există. Ea nu se ține pe picioarele proprii și, dimpotrivă, cere în continuare agriculturii s-o susțină. Subvențiile care se acordă în momentul de față agriculturii sînt false. Ele sînt acordate de fapt acelor activități sau produse industriale necesare agriculturii – fertilizante, echipamente, lucrări agricole –, dar pe care agricultura este obligată să nu le folosească tocmai din cauza prețurilor lor aberante. Produsele agricole sînt scumpe nu din cauza agriculturii, ci din cauza industriei, care nu-i furnizează produsele și serviciile necesare la prețuri rezonabile.

Iată că problemele coșului zilnic sînt mult mai greu soluționabile decît le-ar sugera abordarea „agricultura salvează România!”, întrucît marea problemă a agriculturii românești este de fapt ineficiența și necompetitivitatea industriei românești.

Noi piețe en gros agro-alimentare

La 6 iunie 1995 a fost deschisă oficial la Gura Humorului o piață en gros pentru animale vii și cereale, finanțată prin programul PHARE. O a doua piață en gros de legume și fructe se va deschide pe 15 iunie la Rîmnicu Sărat. Scopurile acestor piețe sînt:

- dezvoltarea regională a comerțului cu animale vii, cereale, legume și fructe;
- dezvoltarea serviciilor pentru agricultură la ni-

- vel regional;
- modernizarea sistemului de distribuție și marketing;
- crearea unui sistem informațional modern privind oferta, cererea și prețurile;
- creșterea economică regională.

Piețele en gros constituie 6 proiecte-pilot în domeniul agriculturii, finanțate de programul PHARE al Uniunii Europene. Prima piață pentru cereale s-a

deschis în ianuarie la Slobozia. O piață de animale vii s-a deschis la Sîngeorgiu-de-Mureș în aprilie și una de legume și fructe s-a deschis în mai la Medgidia. A șasea piață se va deschide în curînd la Arad.

Aceste piețe urmăresc reforma în domeniul comercializării produselor agricole, parte componentă a reformei în agricultură, în vederea programării României pentru intrarea pe piața europeană. (O.A.)

Comisia de impropietărire acțiune, 1992, Muzeul de Artă Timișoara, cu ocazia manifestării Pămîntul

SERBAN ORESCU

Reforma administrației locale

Scandalul internațional provocat de demiterea unui mare număr de primari ai Opoziției și riscul ca viitoarele alegeri locale să nu fie recunoscute de Consiliul Europei în caz că actuala legislație privind administrația locală și alegerile locale nu este revizuită în acord cu standardele internaționale a determinat Guvernul să pună în studiu și să aducă – se pare – în fața Parlamentului, în viitorul apropiat, o modificare a Legii 69/1991 privind administrația publică locală.

Dacă scopul modificărilor este asigurarea în fapt a autonomiei locale, consacrată de Constituția României, atunci cîteva reguli de gîndire pot fi schițate – unele în baza Cartei autonomiei locale, adoptată de Consiliul Europei, altele (mai multe) pe baza legislației unor state unde această autonomie este realizată practic.

Principalul document normativ – Carta autonomiei locale – nu este de natură a crea dureri de cap guvernului Văcăroiu. El conține în cele 29 de paragrafe o singură prevedere care contravine politicii Bucureștiului – și anume, în art. 10 par. 1, atunci cînd permite colectivităților locale să se asocieze pentru a realiza obiective de interes comun. Numai că statele semnatar ale Cartei sînt obligate să aplice doar 10 din cele 29 de paragrafe ale Cartei – putînd lăsa deci deoparte, practic, tot ce nu le-ar conveni...

Carta oricum nu conține nici o opreliște în calea abuzurilor de putere de felul destituirii primarilor.

Mult mai interesante ni se par însă măsurile din legislația unor state occidentale – Franța în primul rînd – pentru întărirea autonomiei locale, în special a comunelor.

Unul din domeniile în care se manifestă la noi arbitrarul puterii centrale este cel al alocațiilor de la bugetul central. În repetate rînduri, primarii Opoziției s-au plîns că sînt dezavantajați sub acest raport, în timp ce primarii, respectiv localitățile conduse de primari ai Puterii sînt avantajate financiar. Scopul discriminării nu-i greu de ghicit: ca la viitoarele alegeri cetățenii să voteze candidații Puterii la funcția de primar dacă vor să aibă localități mai bine întreținute... Acest arbitrar al administrației locale poate fi împiedicat dacă există o lege a bugetelor locale care să cuprindă criteriile după care este repartizată subvenția centrală pentru bugetele locale (număr de locuitori, potențial fiscal etc.). În Franța, în Germania există o atare lege; la noi, ea lipsește.

Vorbă goală rămîne autonomia locală și în alt caz... În baza Legii 69/1991, în România prefectul are posibilitatea de a obține fără vreo judecată prealabilă suspendarea unui act al primarului, prin simpla lui atacare în fața Justiției. În Franța suspendarea nu decurge niciodată de drept, ci trebuie pronunțată consecutiv unui proces. Pe de altă parte, în Franța au și comunele dreptul de a ataca la curtea administrativă un act al prefectului pe care îl consideră ilegal...

E drept, legislația franceză nu prevede o procedură judiciară pentru destituirea unui primar. Aceasta poate fi destituit, dar de fapt asemenea cazuri sînt foarte rare... Sînt foarte rare nu din pricina unei prohibiții relative de natură legislativă, ci fiindcă reacția opiniei publice este mai temută de organul care ar putea abuză decît chiar o interdicție legislativă. Într-un stat post-comunist însă, cum este și România, credem că destituirea unui organ ales trebuie să se întemeieze neapărat pe o hotărîre a Justiției. Nu primarul destituit să conteste destituirea la tribunal (așa cum prevede actuala lege), ci destituirea să fie imposibilă în absența unei hotărîri judecătorești. Abuzul reprezentat de destituirea a cea 4% din primari (majoritatea lor aparținînd Opoziției) înderează necesitatea imperioasă a acordului prealabil al Justiției.

În general, se poate spune că pentru reducerea suprafețelor de fricțiune între prefect și consiliile comunale sau primari e nevoie la noi de o extindere și specializare a Justiției. Și în acest domeniu Franța poate servi drept model, cu ale sale curți administrative și de conturi, în fiecare regiune a țării.

Bineînțeles că o voință politică autoritară poate eluda cea mai democratică legislație locală... Tentativa totalitară subzistă oricum pentru partidele și persoanele care gîndesc totalitar. Dar chiar și în atare cazuri, existența unor reguli de drept democratice și asigurarea unui control mai larg al Justiției, în locul vechii tutele administrative, poate fi de folos prin aceea că abuzul de putere devine mai ușor de identificat.

DANIEL VIGHI

Exigențele relației dintre intelectuali și Biserică

Reluarea unor curente ideologice interbelice, cu încărcătura lor conflictuală

Relația complicată și complexă a intelectualității cu Ortodoxia este, la ora actuală, un subiect de analiză interesantă, cu multe consecințe pentru procesul însuși de democratizare a României. Astfel, pot fi puse în evidență tendințele de reluare a unor curente ideologice din perioada interbelică împreună cu întreaga lor încărcătură conflictuală, cu urmări nefaste pentru comunicarea și stabilirea unor punți de legătură între Biserică și intelectualitate. Între cele două războaie mondiale, ideologia gindiristă, reprezentată în plan cultural de Nichifor Crainic și filozofic de Nae Ionescu, s-a confruntat pasional cu tradiția liberală de sorginte pașoptistă, continuată în epoca interbelică de sincronismul lovinescian, acuzat că atentează la identitatea națională prin impunerea unui comportament imitativ în raport cu civilizația și cultura europeană occidentală. Această acuzație a fost preluată după anii '70, prin confruntarea dintre protocronism și sincronism, în care paradigmele ideologice erau identice cu cele de dinaintea celui de-al doilea război mondial: de o parte, afirmarea unui nationalism motivat prin valorile tradiției noastre ortodoxe, de cealaltă parte aspirația lovinesciană de integrare în valorile culturii occidentale.

Autohtonizanți și imitatori: complexul provincialismului

Plasarea rigidă și extremă în cele două atitudini ideologice este la paritate neproductivă: o dată autohtonism și izolaționism, care evită competiția și afirmarea în cultura europeană dintr-un orgoliu psihanalizabil, dincolo frivolitatea mondenă și imitația supusă, lipsită de substanță etnică, din același complex. Și de o parte, și de cealaltă ne apasă același sentiment al marginalizării, al provinciei. Pentru autohtonizanți, internaționalismul este un păcat de neiertat; dincolo, pentru ceilalți, sentimentul național este cel puțin caduc. Și pentru unii, și pentru ceilalți singurul mijloc terapeutic este calmul atitudinal.

Soluția Europei comunitare care prezervă diversitatea

Altfel se ajunge inevitabil la acuzații greu de deblocat, de felul aceluia aduse de cei care strigă tare că o tabără sau cealaltă trădează interesele țării: o dată prin izolare, a doua oară prin stergerea chipului nostru specific. Soluția politică oferită de organismele politice ale Europei comunitare mi se pare potrivită prin afirmarea doctrinei diversității neconflictuale: Europa este o diversitate care trebuie apărată și prezervată.

Identitatea europeană nu anulează identitățile naționale, dimpotrivă, se construiește prin acestea, este o unitate a diversităților. Problema delicată este de a stabili care sînt limitele neconflictuale ale acestora și, mai ales, cum anume poate fi îngădită exploatarea lor politică prin crearea unor tensiuni conflictuale regionale. Soluția oferită de Octavian Paler prin afirmarea necesității unui patriotism critic mi se pare potrivită, pentru că prezervă spiritul critic și îl scoate de sub acuzația că ar fi un atentat la valorile naționale.

Nu cred că politica noastră la Consiliul Europei trebuie abordată prin capitulări succesive

În fapt, suspendarea criticismului în numele sentimentelor naționale este drumul cel mai sigur către instaurarea unei dictaturi cu motivații ideologice naționaliste.

Părerea mea este că dacă vom aborda politica noastră la Consiliul Europei din perspectiva unor capitulări succesive, inacceptabile pentru orgoliul național, ne vom angaja pe un drum infundat, care s-ar putea să ne scoată din structurile euro-atlantice în care am pătruns atât de greu. Și, în acest caz, singura cale de urmat este calmul atitudinal și soluția compromisului politic, ca unică modalitate modernă și democratică de dialog politic. De aceea, în vederea încheierii Tratatului româno-maghiar, acceptarea Recomandării 1.201, cerută de partea maghiară, însoțită de o clauză asiguratorie care să satisfacă partea română, ar putea fi o soluție de deblocare a negocierilor și ar fi, în mod sigur, receptată pozitiv de instituțiile politice europene.

În tot acest tablou complex, relația Bisericii cu intelectualitatea este deosebit de importantă, dacă ne-am gândi numai la faptul că în fosta Iugoslavie conflictele militare au preponderat fundamentele religioase. În fond, războiul de acolo se duce între musulmani, catolici și ortodocși și este alimentat ideologic de naționalism și de o puternică motivație religioasă. De aceea, declarațiile clerului nostru sînt extrem de importante într-o lume care stă efectiv pe un butoi de pulbere. Mi-a fost dat să citesc în revista *Timpu* din Iași următoarea grozăvie aparținând prootului dr. Vasile Răducă. Se spune acolo așa: „În Statele Unite, în cercuri restrînse, există niște creșteri speciale care inventează secte (...). O dată cu Planul Marshall au fost exportate și sectele acestea în Germania. Ei bine”, se indignează părintele Răducă, „germanii sînt acum împărțiți în -națiuni religioase și eu cred că prezența sectelor religioase în Germania, unde-și au sediul puternice din punct de vedere economic, va face ca pe viitor Germania să nu mai ajungă vreodată să mai facă vreun război. Pentru că nemții sînt împărțiți, sînt sfîșiați din punct de vedere spiritual”. Mărturisesc faptul că în condiția mea de intelectual de credință ortodoxă, nu mai înțeleg nimic. În acel interviu li se acordă, negru pe alb, sectelor creștine onoarea de a pacifica Germania și de a împiedica să mai provoace un nou carnagiu universal.

Culpabilizări generalizatoare ale clerului ortodox

Cu toate că vreau să mor creștin ortodox și cu cruce la căpății, nimic nu mă poate opri să nu mă delimitez de asemenea afirmații, tot așa cum nu pot să cred că prin această critică a mea devin necondiționat un dușman al Bisericii, în același fel în care, criticînd anumite realități naționale, devin un dușman al poporului. Din păcate, aceste culpabilizări generalizatoare se practică de clerul nostru ortodox. Se spune în același interviu: „Clasa noastră intelectuală, intelighenția românească, în mare parte, este îndepărtată de Dumnezeu. Vine, să zicem, pe linia filministă-masonă-progresistă a secolului trecut în general. Intelectualitatea este prima categorie care a părăsit credința”. Această atitudine antiintelectuală nu este, evident, de natură să amelioreze relația dintre intelectualitate și Biserică. În fapt, evreul Tudor Vianu era un practicant discret și profund — și cîți alții asemenea lui nu vor fi fiind și astăzi... Este adevărat că misionarismul printre intelectuali este mai dificil și presupune o regîndire a strategiei Bisericii. Preceptul evanghelic al fercirii celor

săraci cu duhul își are reversul valabil în nefericirea, de multe ori tragică, a celor care, ateii sau nu, își caută certitudinile într-o mare de întrebări chinuitoare, pentru că aceluia care li s-a dat mult li se cere pe măsură. Nefericirea celor bogăți în duh nu este expresia niciodată a unui handicap, ci mai degrabă a unei nostalgii după un paradis la care nu au acces. Și poate că tocmai nostalgia aceasta să fie temelul mîntuirii lor.

Ortodoxia ar trebui să caute punți spre liberalismul modern

Din această cauză, Ortodoxia nu ar trebui să se angajeze în vechile ideologii conflictuale interbelice de tipul gindirism-sincronism, ci ar trebui să caute punți de comunicare cu liberalismul modern. Se spune că izvorul libertății se află în chiar jertfa critică, o dată ce omul a putut să-și răstignească Zeul pentru a-și prezerva libertatea și implicit responsabilitatea care decurge din ea. Mai mult, creștinismul este și el, ca și cultura, internațional (adică ecumenic) și național în același timp, este expresia unor căutări individuale, adică o diversitate în unitatea adevărului dogmatic al comunității sale. Biserica ar trebui să lupte și ea pentru drepturile individului, căruia să-i ofere și nu să-i impună adevărurile sale sacre. Războiul verbal împotriva sectelor ar trebui înlocuit cu fapta misionară și cu amplificarea ofertei înspire binele comun.

Pe de altă parte, o altă discuție ar trebui purtată față de raporturile Statului cu Biserica. Într-un interviu din *România liberă*, un teolog grec vorbea despre reluarea tradiției bizantine a stabilirii unei simfonii a relației dintre Stat și Biserică. Numai că și în acest caz ar trebui, cum se spune astăzi, inversată ordinea priorităților. S-a spus în vremurile evanghelice să dăm Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu. Simfonia de care vorbea teologul grec ar trebui să fie înainte de toate între laici și cler, pe de o parte, și exigențele divine, pe de altă parte. Dacă este adevărat ce spun ziarele, că părintele Tatu benchetuește în Parlament în Postul Paștilor, atunci este evident că el nu dă lui Dumnezeu ce i se cuvine. De altfel, istoria ne arată că, de cele mai multe ori, Cezarul nu le vrea numai pe ale sale. În vremea păgînilor romani și a comunismului, Cezarul l-a vrut pe Dumnezeu pentru a-l anihila și pentru a-i distruge bisericile. Și, chiar și în ziua de astăzi, Cezarul nu le vrea numai pe ale sale, o dată ce ar dori să-l transforme pe Dumnezeu în capital electoral și în anexă propagandistică.

Dumnezeu ori Satana dirijează relațiile Bisericii cu Statul în fosta Iugoslavie?

Prin urmare, dacă reprezentanții Bisericii nu vor găsi punți de legătură cu tradiția pașoptistă, liberală și sincronistă de tip lovinescian și se vor mulțumi să-i acuze pe intelectuali care gîndesc altfel de ateism mason de pe poziții ideologice gindiriste, vor adînci ruptura cu o parte însemnată a intelectualității noastre. De altfel, cei ce au ochi și urechi de văzut și auzit pot urmări zilnic la televizor ororile din fosta Iugoslavie, în care oameni nevinovați plătesc cu sînge reinvierea unor fantasmă ale trecutului. Întrebarea, unica posibilă, este dacă acolo Biserica se află în relații simfonice cu Statul. Și dacă este așa, rămîne de văzut dacă dirijorul acelei simfonii este Dumnezeu sau Satana.

(Subtitlurile aparțin redacției)

EDITURA HUMANITAS

FRANÇOIS BLUCHE
De la Cezar la Churchill
Vorbe memorabile
explicate
în contextul lor istoric

Structurată pe mari perioade istorice, pentru ca astfel cititorul să se poată orienta în multitudinea evenimentelor, cartea aceasta e un

tezaur de rostiri ale unor personaje reale, din care multe sînt notorii, precum: Alexandru cel Mare, Cezar, Ludovic al XIV-lea, Robespierre, Napoleon, Churchill, De Gaulle sau Boris Eltin.

Iată, așadar, sula de glasuri înălțîndu-se din freamătul istoriei, glasuri de circuli de oșii, de regi și împărați, de papi, de politicieni clarvăzători sau nu, de curteni leali ori trădători, de revoluționari înflăcărați și cruzi, de tilhari la drumul mare sau cavaleri fără pîhană...

ALINA MUNGIU
Românii după '89 Istoria unei neînțelegeri

„Alina Mungiu face parte din surprizele bune ale perioadei postdecembriste. O surpriză intelectuală în primul rînd. O voce proaspătă și inconfundabilă, care supune confuzia tranziției unui examen implacabil, fără concesii, clișee de limbaj sau de conștiință. Acum, în plină reificare a firescului, scrisul ei devine unul dintre reperele posibile spre a putea răspunde întrebării esențiale: Ce se petrece cu noi?”

Decamdată, investigațiile Alinei Mungiu se consumă la răscrucea dintre psihologie socială, sociologie și perspectivă comunicațională. Dar așteptarea e deschisă. Filozofia politică nutrește subtextul și își organizează orizontul. Metoda e aceeași: un proiect de înțelegere ce devine pe nerăsuflăte o inteligență.”

VIRGIL IERUNCA

Scrisoarea lui Gabriel Liiceanu către H.-R. Patapievici

(Text citit cu ocazia lansării cărții Zbor în bătaia săgeții de H.-R. Patapievici în ziua de 8 iunie la Târgul de Carte, ediția 1995)

Am să încep prin a-ți mărturisii că prin tine am înregistrat cea mai mare înfrângere (sau poate umilință?) din scurta mea viață de editor. M-ai păcălit, dragul meu, cu candoarea ta de flăcău cumsecade dispus să se mire de tot ce întâlnește în cale, cu aerul tău de modestie prelungită până la pragul rostirii citorva monosilabe stinghere (așa te-am cunoscut mai întâi), cu ascultările tale atente, care frizau uneori cumințenia celui care o gata să ia note, după ce a pus, cucernic și naiv, întrebări de învățecel triziu despre arta exercițiilor culturale („D-voastră cum citiți, domnule Liiceanu? Subliniați? Faceți fige? Recitiți?”). M-ai păcălit estompându-te, tăcând și întrebând, cind ai fi putut vorbi și cind – ce bine știu acum! – ai fi avut mai mult și mai bine de spus decît o făcea unul sau altul dintre noi. De pe această poziție, pe care în momentele mele bănuitoare sînt înclinat să cred că a ocupat-o cu ironie, mi-ai oferit, după lungi insistențe, un manuscris pentru tipar: *Zbor în bătaia săgeții*, un eseu – mi-ai precizat încă de atunci – despre formarea ta spirituală. Îți cerusem o carte de autor („poate mai triziu, după ce lmi dau doctoratul”), iar acum, consimțind lmi dădeai nici mai mult, nici mai puțin decît o carte despre devenirea ta. Am ținut manuscrisul mai bine de o lună, într-un triziu l-am răsfoit, cu acea suficiență timpă a editorilor oboșiți înainte de vreme. Am căzut peste lecturile tale aurorale din Pif și din Hugo Pratt, peste fascinația pe care ți-o treziseră aventurile marinarului Colto Maltese, peste Humphrey Bogart, peste primele tale amintiri... Nu am citit mai departe pentru că, mi-am spus, învins de haosul în care trăiam și de calculele comerciale, cine va zăbovi în „preajma formării cuiva a cărui formă nu se întipărise încă în conștiința publică? Lumea e curiosă să știe cum s-au format Jung, Thomas Mann sau Eliade – dar cine se va oboși să afle cum s-a format atît de tinărul și – nu-i așa? – încă „neformatul” Horia Patapievici? În fond, toți am putea scrie cărți despre ce am apucat să citim pînă la o vîrstă sau alta...

Am păcăluit atunci nu numai din oboseală, din pripeală și din superficialitate, ci și din temeinica noastră instalare în credința că extraordinarul nu ne vizitează decît în mod extraordinar și că el e însoțit, atunci cînd apare, de semnele neîndoielnice ale recunoașterii lui. Deci, nu sub aspectul unui personaj care gesticulează feciorelnic și care își trădează formația de fizician contabilizîndu-și harnic lecturile de la Pif la Critica rașunii pure. Te-am suspectat dinăuntrul admirației pe care ți-o purtam deja. Cum se poate debuta editorial comendîndu-ți o operă alcătuită din eseuri, jurnale și poeme doar de tine știute? Am păcăluit atunci prin lipsa acelei atenții care trece dincolo de imediat, sau care, mai degrabă, îl captează în permanență pentru a pîndi în el semnele unei transcendențe care pînă la urmă trebuie să vină. Cum să lmi ert că în primă instanță am ratat *fișez-nous-ul* pe care altcineva mi-l dăduse scoțîndu-mi în față ocazia care îți purta numele? Că m-ai surprins somnolent și nepregătit pentru această primă întîlnire?

Acum însă, cînd întîlnirea s-a produs, ea a luat forma unei recunoașteri asupra căreia mă voi opri în cele ce urmează.

Cartea ta poartă subtitlul *Esu asupra formării*. El traduce, într-un fel, subtitlul *Jurnalul de la Păltiniș* – Un model paideic în cultura umanistă. „Paideia” răspunde întocmai cuvîntului german „Bildung” și a traducerii lui românești, „formare”. Despre formare, așadar, este vorba în ambele cărți. Numai că la prima vedere cartea ta pare a fi tocmai un anti-jurnal păltinișean, în măsura în care acolo era vorba de o formare asistată, ghidată de un maestru, în vreme ce aici, în paginile tale, discipolul coincide în chip infinit cu maestrul, administrîndu-și singur procedeele menite să conducă la întîlnirea sa cu sine însuși. Într-un caz discipolul este ajutat din afară să-și descopere forma interioară și să-și formuleze adevărul, în celălalt procedeele trimite la o auto-moșire, la o operație oarecum monstruoasă, în care cel care stă să se nască este extras paradoxal din propria sa burtă

Așadar, în vreme ce în spațiul Păltinișului săgetătorii și țintele sînt distincte (oricum maestrul e cel care întinde arcul, care alege direcția loviturii și viteza ei, discipolul ajungînd prin încercări repetate să se înscrie în bătaia ei, să o urmeze și în cele din urmă să o întrecă pentru a o putea întîmpina), în spațiul patapievician arcul și ținta se confundă din capul locului în vederea unei separări finale. Indistincția aceasta este dureros de tragică, pentru că ea e condamnată la o depășire ale cărei resurse sînt blocate de însăși coincidența termenilor ei. Aceasta este tragedia oricărei formări solitare: ea este condamnată la tautologia comenzii și a supunerii.

În vreme ce la Păltiniș prim-planul scenei este ocupat de maestrul și de piruetele lui, discipolul traversînd cînd și cînd scena cu o discreție totuși destul de suspectă (de vreme ce în final el își suprimă maestrul, îl trage în culise și îl proclamă „victimă fericită”), în cartea ta asistăm la un *one-man show*, la evoluția unui personaj care intră și iese mereu din pielea lui pentru a obține o imposibilă dedublare în

Gabriel Liiceanu la lansarea cărții lui H.-R. Patapievici, *Zbor în bătaia săgeții* Tîrgul de Carte, ediția 1995

de cel nenăscut încă și totuși real în calitatea lui de purtător și moșitor al viitorului făt. Pentru a formula lucrul în termenii titlului tău, tu zbori în bătaia unei săgeți pe care singur ai lansat-o și a cărei țintă ești tu însuși. Goana ta este în felul acesta nebunească pentru că, o dată ce-ai zvrilit săgeata (către o țintă care încă nu există), trebuie să te deplasezi cu o viteză cit de cit superioară ei pentru a ajunge ca, la celălalt capăt, să dai corp țintei ce trebuie lovite și care este propriul tău trup. Zborul în bătaia săgeții este de fapt unul înainte ei.

Pentru cititorul care asistă la această cursă, întrebarea care îi taie respirația și care își așteaptă la capătul cărții răspunsul este: „Va reuși oare Patapievici să lanseze singur săgeata, să o însoțească apoi în zborul ei pentru ea, în cele din urmă, să o întrecă și să găsească astfel rîstimpul infinitesimal al întoarcerii necesare pentru ca lovitura să îi izbească în plin pieptul? Va reuși oare Patapievici să se propună ca țintă a unei lovituri al cărei autor este?”.

vederea unei imposibile crime.

Ei bine, Patapievici reușește să adeverească acest paralogism: el este simultan săgetătorul, însoțitorul săgeții și ținta care își primește săgeata; el este maestrul și discipolul său; el este victima fericită și făptașul crimei; el este moașa și copilul nou-născut.

Cum e cu putință acest lucru? De fapt e oare cu putință să ajungi la tine însuși în absența unei mijlociri? Scenariul formării, cel al Păltinișului în orice caz, era unul erotic: cel care se supunea și cel care se îndura de el erau legați prin iubire și prin participarea la ceva care li unea și li adeverea totodată pe fiecare în parte. Lucrul acesta era numit acolo „Dumnezeul culturii”, un nume propriu și totuși vag menit să exprime faptul simplu că pentru a ajunge la tine trebuie mai întâi să te pierzi în altul.

Dar dacă în cartea ta – așa cum se întîmplă – maestrul e absent sau dacă el se confundă cu însuși personajul care trebuie format? Înseamnă oare că această carte înfringe regula iubirii – adică a pierderii de sine în vede-

rea regăsirii – ca normă absolută a oricărei formări? Cîtuși de puțin. Splendorea paginilor tale este asta: ele adeverează faptul că atunci cînd e vorba de spirit singurătatea nu e cu putință. Zborul tău în bătaia săgeții nu e solitar, pentru că el se petrece – o spui tot timpul – în preajma altora care, asemenea ție, au fost îndrăgostiți de această armă a sublimului care este arcul: arma care bate cel mai departe, pînă în depărtarea în care sîntem așezați noi înșine. Cartea ta, dragul meu, este povestea unui stol de săgeți îndrăgostite care se îndeamnă în zborul lor, se susțin să nu cadă și zboară către ținta care se pierde în refuzul propriei ei depărtări. Pînă la urmă nu maestrul și discipolii contează, ci o mină de oameni pe care îi unește bucuria unei ținte comune: libertatea. Libertatea pe care ei o presimț la capătul unei isprăvi spirituale, libertatea pe care o descoperă și apoi o iubesc în felul acesta li face pe toți să fie legați printr-o „prietenie îndrăgostită”. Faptul că pe aceștia, în zborul lor, îi cheamă Noica, Vieru, Plegu sau Liiceanu, sau, precum în povestea ta, Patapievici, Dan Waniek sau Dragoș Munteanu – este total lipsit de importanță. Important este că toți aceștia au reușit să rămînă liberi, adică să se îndrăgostească în spirit, înăuntrul celui mai mizerabil stat polițienesc. Cele două cărți, aparent atît de diferite prin scenariile lor, sînt identice prin felul și tehnicile mîntuirii într-o lume din care pîrea că nu există scăpare.

Aș mai vrea să-ți spun un singur lucru. După cum știi, cei ce zboară în bătaia săgeții se așază sub semnul puterii lui Apollo. Apollo este zeul depărtării inaccesibile, al purității, al privirii distanțe pe care o presupune adevărul și al arcului muzical care este lira (vezi Walter Otto). Muzica lui Apollo este expresia lumii sublime, pe care o ascultă cu incitare toți cei care năzuiesc la depărtarea altor lumi și în primul rînd la cunoaștere și adevăr. Însă aceeași muzică sună cumplit și le repugnă tuturor ființelor mărunte și monstruoase. Pe aceasta pentru că zeul treziei și al clarității totale își lansează muzica cu precizia arcașului – drept înspre adevăr. Textele tale, născute din sunetele produse de vibrația săgeții în zbor, au darul divin-apolinic de a ținti adevărul. Pe cit de mult plac unora, pe atît de mult ele sună cumplit și le repugnă ființelor monstruoase. Ce ironie că numele generic al celor cărora muzica textului tău le-a chinuit sufletul a devenit tocmai „Soare”, numele astrului strălucirii și al limpezirii totale, intruchipat de către zeul Apollo! Dar eu sînt înclinat să cred că această coincidență între numele unui zeu și numele unui căpitan nu este întîmplătoare. Arătîndu-te lumii întregi, făcîndu-i pe oameni să fie atenți la vibrația arcului tău și la muzica lirei tale, căpitanul cu nume conspirativ de zeu grec nu a făcut decît să-și slujească zeul cu nume de căpitan român. Această întîlnire neașteptată a făcut cu putință ca unul dintre cele mai frumoase spectacole ale minții, sufletului și caracterului unui om aflat printre noi să devină public, lui să-i mulțumim mai întâi: zeului Apollo sau căpitanului Soare?

Te îmbrățișez, dragul meu Kierkegaard bucureștean. De fapt nu, greșesc spunîndu-ți că ești un Kierkegaard al nostru; am să spun mai degrabă despre Kierkegaard că este un fel de Patapievici danez. Căci ea și tine Kierkegaard avea conștiința misiunii lui divine: aceea de a-și trezi compatrioții. Și ca și în cazul tău compatrioții l-au batjocorit; l-au meritat tot atît de puțin pe cit te merităm noi pe tine.

BANU RĂDULESCU

Deportații și deținuții politici dintre Prut și Nistru

Indiscutabil, dintre toți românii existenți pe teritoriul nostru național, cel mai mult au avut de suferit basarabeni. Această suferință a început o dată cu anul 1812, de la prima anexare a Basarabiei la Imperiul țarist. Începând de atunci și pînă în zilele noastre, basarabeni au trebuit să facă față la două mari pericole: 1. rusificarea, 2. deportarea. Și în România comunistă au existat deportări, cum au fost cele din Bărăgan - Siberia României. Dincolo de Prut însă, deportările aveau loc în autentica Siberie, printre naționalități total străine românilor.

O dată cu Pactul Ribbentrop-Molotov și punerea lui în practică la 28 iunie 1940, situația s-a agravat, cu atât mai mult cu cit, alături de basarabeni, deportările s-au aplicat și românilor din Bucovina de Nord. Dar primul lucru pe care l-au făcut sovieticii în urma acestor răpiri samavolnice au fost arestările. Lăsînd la o parte valul de crime, violuri, jafuri, tâlhării și pușcăriile în care au fost trimiși fruntașii vieții basarabene, dezastruoase au fost deportările. În anii stalinismului, deportarea unor popoare de pe teritoriile lor strămoșești a fost politică de stat, aplicată chiar din anii '20: pe lângă Comitetul Executiv Central pe întreaga Uniune a existat un Comitet pentru „strămutări” (un eufemism pentru deportări). Principalul instrument prin care acestea se executau a fost NKVD-ul. Deportarea era privită ca o pedeapsă.

Limitîndu-ne strict la teritoriile românești răpite în 1940, trebuie să marcăm data de 13 iunie 1941, cînd a avut loc o masivă deportare, care se estimează la 300.000 de români amulți din casele lor și trimiși în Siberia. Să subliniem: dacă la 22 iunie 1941 Armata Română n-ar fi trecut Prutul, o altă deportare era planificată, în noaptea de 23 spre 24 iunie. Că ar fi fost așa, certifică tabelele găsite de către trupele noastre la multe primării din Basarabia și Bucovina de Nord - tabele cu sute și mii de oameni propuși pentru deportare. Tot acolo, la primării, s-au găsit mii și mii de lucăte de același tip, cu care autoritățile trebuiau să încue casele rămase goale ale celor deportați.

La începutul anului 1944, cînd sovieticii pun mina din nou pe teritoriile răpite în 1940, deportările se reiau cu și mai mare intensitate. După 23 august 1944, Stalin cere României să-i predea pe toți cetățenii care în perioada 1940-41 au domiciliat în Basarabia și nordul Bucovinei și s-au refugiat în Regat. Stalin îi considera pe aceștia cetățeni sovietici. Astfel, se estimează cifra de 62.000 basarabeni și bucovineni care au fost luați din România și duși cu forța în Uniunea Sovietică - mai exact, în Siberia. Prea puțini dintre aceștia au scăpat, ascunși prin diverse locuri de românii de aici.

Perioada imediat următoare, marcată de foametea îngrozitoare din anii 1946-47, cînd în Basarabia au murit de foame ca 200.000 de oameni, atinge apogeul prin deportarea din 6 iunie 1949. Aceasta a fost înfaptită în urma Hotărîrii Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești care poartă nr. 509 - marcată *strict secret* - și elaborată de acest Consiliu la data de 28 iunie 1949. E interesant să semnalăm că s-au desemnat două grupuri de executați: 1. Un prim grup, format din 7 persoane, trimise să execute deportarea în orașe. Să-i nominalizăm, fiindcă noi credem că și trădătorii de neam trebuie cunoșcuți, nu numai eroii: pentru Chisînău, N.G. Korneev; pentru Soroca, F.I. Kașnikov; pentru Tighina, F.G. Ilinski; pentru Bălți, P.F. Terescenko; pentru Orhei, T.I. Troian; pentru Cahul, G.V. Kvasov; pentru Ribnița, A.V. Kozîrev. 2. Un al doilea grup, compus din 60 de imputerniciți, destinat să conducă deportarea în raioane. Deportarea a fost efectuată în cel mai strict secret. Au fost deportați atunci 35.050 de oameni. Din documentele existente în arhivele sovietice se vede clar și dezordinea în care a fost executată această deportare; au fost ridicați și oameni care au participat alături de sovietici la lupta împotriva lui Hitler, chiar oameni decorați de Stalin. Tot așa, s-au greșit virstele oamenilor, în dreptul unuia care avea, de pildă, 70 de ani fiind trecută virsta de 50. Mulți români, simțind iminența deportării, au încercat să se ascundă. Astfel, țărănul Ceban din satul Frumoasa, raionul Brazicea, ascunzîndu-se în pădure cu doi copii ai

săi, a reușit să scape, în vreme ce soția lui, cu alți trei copii, a fost deportată. Tot așa, un student din Bălți, venind la 6 iulie acasă, să-și vadă părinții, a fost deportat împreună cu toată familia, deși el era secretar al unei organizații de tineret din comuna Lipcani. Există și alte sute și sute de asemenea cazuri.

Condițiile în care erau transportați deportații le aflăm chiar în Hotărîrea Consiliului de Miniștri menționată mai sus. O familie nu avea voie să ia mai multe bagaje decît 1.500 kg. Deportații erau imbarcați în vagoane de vite. Ei au luat drumul Siberiei, ajungînd în regiunile Irkutk, Kurgan, Karaganda, Altai etc. Unii au fost debarcați pe pămînturi absolut goale de orice așezămint uman, alții în unele zone părăsite de alți deportați, găsind acolo bordeie în pămînt. Viața lor pe acolo e greu de descris și n-o pot face eu acum.

O dată cu moartea lui Stalin, mai precis după Congresul al XX-lea, cînd Hrușciov a dat la lumină crimele staliniste, mulți dintre cei deportați au încercat să se întoarcă la locurile lor, dar nu tuturor li s-a aprobat cererea. Ca un exemplu, în perioada 1954-55, Consiliul de Miniștri al RSSM a primit 8.904 cereri, primînd aprobare numai 35 de familii. În anul 1956, 296 de familii au fost considerate ca „deportate neîntemizat”, dar altor 874 de familii li s-a refuzat întoarcerea. În perioada 1958-63, din 4.719 cereri numai 2.916 au fost aprobate.

Firește, oamenii cereau să li se restituie măcar casele. Dar acestuia l-au refuzat o altă destinație - chipurile, în interes obțes: ospătării, magazine, puncte medicale etc.

Am insistat mai mult asupra deportărilor fiindcă e una din cele mai dureroase pagini din istoria basarabenilor și bucovinenilor din nordul țării. Fenomenul a încetat o dată cu Gorbaciov. Ce nu a încetat însă nici acum, după sfîrșirea colosului URSS și instituirea CSI, a fost crima. De data aceasta crima împotriva unor personalități românești care, cu glas tare și răpăicat, își rostesc apartenența la poporul lor de baștină - poporul român. Am în minte acum figura lui Ilie Ilăușcu. Asupra acestuia plutește moartea, care poate surveni în fiecare clipă. Legen care l-a condamnat e, de fapt, o fărâdelegă, atît antiumană, cit și antiromânească. Este, cred, de datoria noastră imediată să cerem eliberarea lui Ilie Ilăușcu, tocmai în cadrul acestui coloziv, deschis sub auspiciile Asociației Mondiale „Pro Basarabia și Bucovina”.

**Chemarea
Convenției
Democratice din
România
Miercuri 14 iunie
1995, ora 16.30**

Prieten,
Miercuri 14 iunie 1995 se împlinesc cinci ani de la chemarea de către președintele Iliescu a minerilor, care au mărătat pe străzile și în casele Bucureștiului populația pașnică, în scopul de a intimida orice urmă de opoziție și de a strivi delaurile Pieței Universității.

Atunci, cele mai nobile promisiuni ale Revoluției au fost distrușe, iar țara s-a sfîșiat într-o luptă fracționată.

Aceasta continuă și astăzi: între cei ce vor cu adevărat schimbarea și cei ce au dorit să-și îmbrace vechile privilegii într-o formă nouă.

Astfel, cei săraci au devenit înfîmți mai săraci, în timp ce nomenclatura comunistă și securistă s-a îmbogățit cit nici nu sperase în timpul lui Ceaușescu.

A apărut mafia roșie, iar minciuna, fătămăcia, delincvența și corupția au devenit o politică de stat, care apără și susține această mafie, pe seama nenorocirii noastre de fiecare zi.

Pentru a ne aminti împreună de toate acestea, dar mai ales pentru a dovedi celor care ne conduc forța nemulțumirii noastre, veniți cu noi, miercuri 14 iunie a.c., ora 16.30, în Piața Revoluției.

Dacă sinteți nemulțumiți de viața pe care sinteți obligați să o duceți, nu vă lăsați învinși de indiferență, această ultimă formă a deznădejdii!

Nimeni nu are dreptul să fie nemulțumit și indiferent în același timp. Nimeni nu are dreptul să lase pe seama altora propria lui soartă.

A venit vremea ordinii. A venit vremea schimbării.

**Ci aventia Democratică din
România
PROPACT
Confederația Sindicatelor
Democratice din România
Organizații Studentesti**

APEL

al participanților la Colocviul
„De ce nu se face Reîntregirea României”
adresat secretarului general al Organizației Națiunilor Unite

După cum știți, în urma Pactului Ribbentrop-Molotov, Rusia Sovietică a ocupat în iunie 1940 teritoriile românești ale Basarabiei, Nordului Bucovinei și Herței. Ocupație barbară ce a rupt de Țara-Mamă - România - circa 4 milioane de români!

Cum vine asta, domnule secretar general: Germania, vinovată de raptul sovietic de la 1940, se reîntregeste, Țările Baltice, ocupate prin același Pact Ribbentrop-Molotov, devin libere și independente, iar România rămîne ruptă în bucăți!

Organizația Națiunilor Unite, ignorînd documente de drept internațional, ca: Actul Unirii de la Chisînău din 27 martie 1918; Tratatul de la Paris din 28 octombrie 1920; Convenția româno-sovietică din 3 iulie 1933, prin care se recunoaște explicit apartenența Basarabiei la România; (Garanțiile din aprilie 1939 date de Anglia și Franța privind frontierele României); Documentul R 2.836 din februarie 1944, prin care Departamentul de Stat al SUA se opune anexării de către Uniunea Sovietică a Basarabiei, Bucovinei de Nord și ținutului Herței; Rezoluția senatorilor americani Larry Presler și Jesse Helms din iunie 1991, prin care se sprijină reunirea Basarabiei și Bucovinei de Nord cu România, recunoaște (!) avortarea de către Moscova a zisei Republici Moldova ca un al doilea stat românesc! Or, Țara Românească este una singură - cea dintre Nistru, Tisa, Dunăre și Marea Neagră, cu capitala la București.

Cu ocazia vizitei de anul trecut a Excelenței Voastre la București, i-ați promis lui Nicolae Lupan, președintele Asociației „Pro Basarabia și Bucovina”, că nu vă veți duce la Chisînău. Totuși v-ați dus, recunoscînd astfel existența unui stat-fantomă pe nume Republica Moldova, care este Basarabia, trup din trupul României rupt.

Noi, participanții la Colocviul „De ce nu se face Reîntregirea României?”, protestăm contra recunoașterii de către ONU a aberantei Republici Moldova și cerem restabilirea pe cale pașnică a frontierelor românești de la 1939!

Apel către ambasadele de la București

Doamnelor și Domnilor,

După cum probabil știți, în ziua de 2 iunie 1992, la Tiraspol, a fost arestat românul Ilie Ilăușcu. Arestat și apoi condamnat la moarte pentru „crime” pe care nu le-a săvîrșit.

O fărâdelegă strigătoare la cer, contra căreia au protestat vehement oameni și instituții din lumea întregă. Mai mult: 5.600.000 de români din 25 de țări l-au propus pe Ilăușcu la Premiul European pentru Drepturile Omului pe anul 1995. Premiu ce n-ar fi exclus să i se confere în a doua jumătate a acestei luni.

În urma acestor proteste, inchiștorii ruși de la Tiraspol și Chisînău nu mai îndrăznesc să-i aducă sentința de moarte la îndeplinire. Haini însă cum sînt, ei au ales o formă de exterminare mult mai penibilă: torturi fizice și psihice, simulări de execuție, infometare, lipsă de căldură și lumină, lipsă de asistență medicală și alte forme medievale de mortificare lentă.

Ca rezultat, forțele fizice îl părăsesc zi de zi: se ridică cu greu, se deplasează tot mai anevoie prin celulă, nu vede, are dureri permanente de cap, de ochi, îi tremură obrazul drept etc.

Doamnelor și Domnilor,

Vă implorăm, plînă nu e prea tîrziu, să intervenți pe lângă Guvernele Țărilor Dumneavoastră, rugîndu-le din partea noastră să facă tot ce le stă în puteri pentru a se pune capăt acestei injustiții anacronice civilizatăi umane prin eliberarea imediată din Inchișoare a martirului Ilie Ilăușcu.

Participanții la Colocviul „De ce nu se face Reîntregirea României?”, ținut de Asociația Mondială „Pro Basarabia și Bucovina” la București în zilele de 10 și 11 iunie 1995

11 iunie 1995, Aula Facultății de Drept

Pentru conformitate, NICOLAE LUPAN

Simpozionul de Sighet, ediția a treia, 1995

În 1993 s-a ținut prima ediție a Simpozionului de la Sighetu Marmatei, cu intenția de a se crea o bancă de date pentru Memorialul victimelor comunismului (memorial alcătuit dintr-un muzeu și un centru internațional de studii). Nu întâmplător, inițiatorii (Ana Blandiana, Romulus Rusan, Al. Zub, Al. Beldiman, Dorana Coșoveanu) au ales Sighetu Marmatei; aici, la granița cu fosta Uniune Sovietică, a funcționat în anii '50 una din închisorile politice de exterminare (cea destinată clasei politice românești, elitelor culturale, religioase și militare). Președinta Alianței Civice, scriitoarea Ana Blandiana, preda proiectul Memorialului, în ianuarie 1993, Secretarul General al Consiliului Europei, Catherine Lalumière, în aprilie 1994 și martie 1995, două delegații de experți al Consiliului Europei au venit în România pentru a găsi modalitățile de a-l sprijini. Între 9-11 iunie 1995, a avut loc cea de-a treia ediție a Simpozionului de la Sighet, salutăta chiar de Secretarul General al Consiliului Europei, Daniel Tarschys. Ca de obicei însă, mediile oficiale de informare au fost reticente cu transmiterea informațiilor despre acest important eveniment care privește nu doar trecutul, ci și viitorul acestei țări. Ana Blandiana, cea cărora îi datorăm în primul rând Simpozionul de la Sighet, a și spus acest lucru la această a treia ediție: „Cu cât suferința va fi mai cunoscută de noi înșine, dar și de alții, cu atât respectul pe care ni-l vor datora va fi mai mare. Recuperarea propriei noastre memorii este un drum nu numai spre trecut, ci și spre viitor”.

Gabriela Adameșteanu

Memoria – o cale spre viitor

Convoitul feroviar sosind în dimineața de 9 iunie la Sighetu Marmatei nu semăna decât formal cu trenurile de temută faimă care vreme de 25 de ani au blintuit prin lumea Estului, încărcate cu prizonieri, deportați, țeștinuți politici. Deosebirea era că acum cele peste 150 de fosta victime ale represiei comuniste erau însoțite de istorici și cercetători adunați din țară și străinătate (Anglia, Franța, Norvegia, Germania, Elveția, Letonia, Rusia, Polonia, Ucraina, Moldova). Pe fiecare vagon scria „Memorialul Sighet”. Oamenii veniți la Sighet au înțeles că dacă nu ei, nimeni altcineva nu se va grăbi să le facă dreptate în posteritatea ce se apropie. În Occident, prea puțini se entuziasmează la ideea reconstituirii holocaustului roșu; guvernele est-europene, nici ele, nu se încărcă benevol cu sarcina acestei psihanalize istorice, care le amintește culpabilități deranjante. (La noi, Vocea României a trecut proiectul plin de greutate, dar începând să prindă contur al creării Memorialului de la Sighet în categoria sacrilegiilor.) În luptă cu scadențele biologice ale martorilor și cu lipsa de dorință oficială pentru constatarea dezastrului, singurul mod operativ rămâne organizarea unor astfel de sesiuni, în care supraviețuitorii să se mărturisească istoricilor, iar aceștia să înregistreze date și să transmită sintezele înregistrărilor anterioare. Nu toți martorii au tăria stăpînirii de sine în a se privi de dinafară cu ochiul unui istoric; dar cei mai mulți încercă și reușesc din ce în ce mai bine, de la un an la altul.

Temele și autorii

Tema Simpozionului a fost „Instaurarea comunismului – între rezistență și represie”. S-a lucrat intens, de la opt dimineața până la miezul nopții, cu foarte scurte pauze de prînz. Au avut loc trei premiere de film: „Memorialul Durerii” (episodul 41) de Lucia Hossu-Longin; „Cazul Motrescu” de Nicolae Mărgineanu; „Grindul de exterminare Periprava” de Paul Prisada. S-a deschis o expoziție documentară. S-au lansat câteva cărți. S-a desfășurat, în chiar localul Memorialului, un recital de poezie a închisorilor, în rostirea foștilor deținuți politici și în interpretarea Leopoldinei Balănuță și a lui Ovidiu Iuliu Moldovan. Recitalul a făcut să răsună pentru prima dată în celule versuri compuse în gînd,

transmise prin alfabetul Morse și „tipărite” în memorie.

La prima temă („Represiuni asupra țărănilor” – moderator prof. Alexandru Zub) s-au înregistrat 25 de comunicări. S-a vorbit despre „colectivizare – fundamentul politicii de comunizare a României” (Mihai Gheorghiu), starea de spirit a țărănilor rezultată din rapoartele oficiale (Nicoleta Gură-Ionescu), elemente de legislație ca suport al colectivizării (Mircea Dumitrescu), propagandă și contrapropagandă pe tema colhozului (Gheorghe Onișoru), „folclorul nou” ca strategie de reprimare a vieții spirituale a țărănilor (Ioan Cuceu), Jardar Seim (Oslo) a făcut o comparație a colectivizării forțate din Est cu teoriile socialiste occidentale asupra colectivizării. Tatiana A. Pokivalova (Moscova), Mara Zirmite (Riga), Vasile Marina (Slatina – Ucraina), Elena Șicănu și Ion Șicănu (Chișinău) au adus nuanțe relativ la țările lor. Au urmat rapoarte privind felul cum s-au colectivizat raioanele României (Timiș, Olt, Brăila, Turnu-Măgurele, Sighet). O comunicare interesantă s-a ocupat de exterminarea cailor în anii '50. Un tânăr din Ieud (Dumitru Pop-Roibu, figură devenită legendară în urma unei revolte pornite în 1944 împotriva Armatei Roșii) a relatat cum dirzenia avea să fie pedepsită cinci ani mai târziu prin includerea satului său între primele din țară silite să se colectiveze. Iar Lia Lazăr-Gherasim și Liliana Bocu din Cluj au adus mărturie despre legătura, specific transilvăneană, a intelectualilor cu

țărăni, în acea perioadă dificilă.

La tema a doua („Rezistența armată la instaurarea comunismului” – moderator Dennis Deletant, Londra) au intrat în scenă marii supraviețuitori. Ion Gavrilă-Ogoranu, Mihai Timaru și Gavril Vatamaniuc au relatat desfășurarea rezistenței în Munții Făgărașului, Vrancei și Bucovinei. Ioana-Raluca Voicu și Zoe Rădulescu (fica născută în munți a lui Toma Arnautoiu, respectiv fica născută în închisoare a partizanului dobrogean Gogu Puiu) au reconstituit, după documente, episoade din lupta părinților. Ileana Samoilă a reconstituit procesul parașutiștilor din 1953 (în care a fost implicată ca soră a unuia dintre aceștia). Constantin Voicescu a vorbit de raportul preoți–rezistență, Victor Clonaru despre rezistența anticomunistă a femeilor. Trei istorici militari (Aurel Pentelescu, Constantin Hlihor, Șerban Pavelescu) au evocat începuturile mișcării de rezistență în Armată, iar Tatiana A. Pokivalova, din nou, a arătat cum era reflectată această în rapoartele rusești. Mitru Ghițiu din Chișinău a descris focarele de rezistență din Basarabia în anii '40. Eugen Șaban a făcut o remarcabilă descriere de ansamblu a rezistenței din România (comunicarea, prin amploare și substanță, ar putea constitui nucleul unei cărți de sinteză).

La tema a treia („Deportări, exoduri, exil” – moderator prof. Șerban Papacostea, 35 de comunicări) au fost, de fapt, trei teme, acoperind o perioadă începută, practic, în ultima fază a războiului (prizonierii luați de sovietici după armistițiul din 1944; etnicii germani deportați în URSS după criterii pur cifrice) și ajungînd pînă la fazele exilului românesc țirziu, la „frontieristii” anilor '80 și emigranții de după mineriade. S-a vorbit de deportările masive din Polonia (Piotr Jakubowski), din Basarabia (Anatol Petrencu, Vitalie Văratec), despre militarii români duși la Vorukta, dincolo de Cercul Polar (Aurel Gulian), despre coloniile de muncă din Delta Dunării (Dennis Deletant), despre Regele exilat (Doina Cornea, Nicolette Franck), despre exilul românesc și atitudinile specifice din cadrul lui (Mircea Carp, Florin Mătreșcu, Mihai Caiță), despre deportații în Bărăgan din Banat și Mehedinți etc. Interesante au fost și comunicările lui Roman Wyboraki și Dima Balan despre refugii polonezilor în România sau fuga în România a scriitorilor din Rusia bolșevică (în perioade cînd țara noastră nu era încă izvor de emigrare).

Istoria orală

Una din formele de urgență în conservarea mărturiilor a devenit în

ultimii ani istoria orală. Alianța Civică are un departament cu 21 de filiale, coordonat de Romulus Rusan, iar cercetarea ar avea șanse să se intensifice grație ofertei a încă 30 de studenți de la Facultatea de Istorie din București (dacă elementara aparatură solicitată și-ar găsi sponsori adecvați). Profesorii Alexandru Zub, la Iași, și Doru Radosav, la Cluj, au creat ateliere de lucru. Studenții se interesează, cer teme de cercetare, aspiră la doctorate în istoria orală. Poate că prin dezvoltarea logisticii Memorialului, toate acestea s-ar coagula într-o metodologie comună. Asta a rezultat și din câteva luări de cuvînt la Simpozion, care au pledat pentru o sincronizare a eforturilor pe plan național și internațional. La Riga, la Varsavia, la Lvov, la București, Iași sau Cluj se lucrează în paralel, iar rezultatele ar putea fi coordonate în așa fel încît să intre direct în banca de date a Memorialului, în centrul de studii al acestuia.

Academia Civică și Editura Venus au lansat un concurs pentru scrierea unei istorii a românilor de după 1918, de nivel accesibil și de mare tiraj, menită să înlăture confuzia și manipulara care de 50 de ani ne-au împregnat gîndirea. Solidaritatea vorbitorilor s-a îmbinat cu bunele intenții ale unor români veniți din exil. Doamna Maria G. Brătianu, fiica istoricului George Brătianu (mort în aprilie 1953, în închisoare), a înregistrat la Paris o Asociație de sprijin pentru Memorialul Sighet. Cît îi privește pe sprijinitorii locali ai Memorialului (Gheorghe Mihai Bărlău, Mihai Dăneș și Ardeleanu Pruncu, Nicolae Iuga, toți consilieri municipali), aceștia vîd în proiect nu doar o posibilitate de dezvoltare a Sighetului, ci o reală datorie de conștiință. În încheiere s-a votat o moțiune prin care participanții cereau autorităților române deschiderea arhivelor comunismului și semnalau încercările din ultimul timp de a se minimaliza, falsifica sau chiar reabilita crimele trecutului. Ceea ce duce implicit – s-a spus – la o nouă modalitate de izolare artificială a României. (La Washington, de exemplu, este în curs de erijare un monument al victimelor comunismului, dar România a fost omisă din lista țărilor cu regim comunist exterminator.)

Pentru ediția a IV-a, din 1996, au fost propuse ca teme: *experimentele de la Pitesti și Ghera; închisoarea de la Aiud; suferința celor două Biserici românești. Pînă atunci, urmează însă să apară Anuarul Simpozionului, care în acest an va totaliza nu mai puțin de 500 de pagini.*

În afara de Fundația „Hanns Seidel”, Simpozionul a fost sprijinit material și de Consiliul Europei.

ION MANU

Mesajul adresat de Daniel Tarschys, Secretar General al Consiliului Europei, celui de-al treilea Simpozion de la Sighet, „Instaurarea comunismului – între rezistență și represie”

Cel de-al treilea Simpozion de la Sighet se înscrie în continuitatea muncii inițiate de simpoziunile anilor precedenți, a datoriei de a menține memoria pe care bărbați și femei de curaj, reprezentanți ai societății civile, au dorit să și-o asume pornind, de-a lungul procesului moral al unei epoci, procesul minciunii în general.

Acest Simpozion va servi, între altele, la a pune bazele unei bănci de date ale viitorului Memorial, proiect care merită sprijinul nostru activ.

O închisoare, fost simbol al ororilor comunismului stalinist, transformată într-un loc al memoriei active, va adăposti atît un muzeu consacrat victimelor, cît și un centru internațional de întîlniri și de studii. Acest proiect, realizat grație punerii închisorii de către autoritățile române la dispoziția Academiei Civice, ni s-a părut de la bun început că este sincronizat demersului general pe

care l-am urmărit la Consiliul Europei și care are ca scop lupta împotriva intoleranței sub toate aspectele sale.

Este vorba de exorcizarea demonilor trecutului, a totalitarismului și a urii etatizate; de a regăsi adevărul, mai precis, de a stabili diferența între adevăr și minciună din timpul acelei perioade cumplite, pentru a construi societăți care să respecte ființa umană, demnitatea sa și drepturile ei inalienabile.

Formulez urarea ca Sighetul să poată deveni, după atîtea suferințe, acel spațiu în care să se spună adevărul, unde chiar vor putea fi dezvăluite adevăruri ascunse astăzi, de-a lungul dezbaterilor care se vor ține asupra marilor probleme contemporane, în special asupra celor legate de protecția și de promovarea drepturilor omului, precum și de ideile de unificare europeană.

A acțiunea împreună pentru a nu se mai produce niciodată rătăcirile din trecut este, de asemenea, o misiune în premieră și pentru Consiliul Europei, la care România a contribuit activ în urma aderării sale la organizație, în 1993.

Sperăm ca proiectul Memorialului, care se înscrie în aceeași stare de spirit, să prindă viață și să dăinuie. Doreșc succes deplin lucrărilor celui de al treilea Simpozion de la Sighet.

Doi tineri lectori americani, William Stearns (Școala Națională de Studii Politice și Administrație) și John Ely (Universitatea Timișoara), au avut excelenta idee de a organiza, cu ajutorul unei colege românce, Liliana Pop (Universitatea București și Fundația Soros), un grup național de lectură pe tema identității. Modelul ar merita cunoscut și folosit: pe parcursul unui an universitar, organizatorii și un număr de cadre didactice și studenți de la universitățile din București, Iași, Cluj și Timișoara s-au întâlnit pentru a discuta patru cărți recente despre identitate, iar un seminar final i-a reunit la București, în zilele de 2, 3 și 4 iunie 1995, pe cei mai mulți dintre participanții la discuțiile pregătitoare și pe autorii lucrărilor studiate. Pentru a interesa un public academic mai larg, cei doi autori – Anthony Giddens și Slavoj Žižek – au fost prezenți în după-amiaza zilei de 3 la Facultatea de Istorie, unde au ținut câte o conferință și au răspuns unor comentarii și întrebări. Participând la definirea și impunerea proiectului, modernind reuniunea de la Istorie și urmărind seminarul intensiv ținut la Grupul pentru Dialog Social, vreau să notez succint câteva dintre semnificațiile culturale ale întregii acțiuni.

Invitații. Anthony Giddens este profesor de sociologie la Cambridge (King's College), președinte și coproprietar, alături de alți doi universitari, al unei foarte bune edituri academice, Polity Press (circa 90 de titluri anual, numeroase coeditări cu edituri americane), iar mai nou este angajat în *think tanks* pe teme de politică, în producție TV etc. Giddens se numără printre cei mai prolifici și proeminenți sociologi din ultimele decenii, fiind preocupat de teorie socială, metodologie sociologică, teorie politică, modernitate, stat național și violență, identitate, clase sociale etc. Capacitatea sa de cuprindere și sinteză l-a impus ca autor de tratate și „introduceri critice” (acest produs atât de necesar, plasat între tratat și polemică) folosite practic în toată lumea. Grupul de lectură a studiat două din cărțile sale: *The Constitution of Society* (1984) și *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age* (1991). Slavoj Žižek, „gigantul din Ljubljana”, este cercetător la Institutul de Științe Sociale din capitala Sloveniei, specializat în filozofie, psihanaliză și teorie culturală. Žižek reprezintă virful de lance al acestui incredibil fenomen cultural-ideologic est-european (acum mondial) numit Școala de la Ljubljana, probabil cea mai creativă grupare lacaniană dintotdeauna. El publică în trombă în

SORIN ANTOHI

Un seminar pe tema identității

Antropograme, desen, 1994

Occident, conduce serii la edituri străine, promovindu-și foarte dotată concetățeni: Mladen Dolar, Miran Bozovic, Renata Salecl – soția sa, o reputată specialistă în criminologie, filozofie și sociologie, care va fi la București în primele zile din iulie –, Alenka Zupančič, Rado Riha (întă un exemplu de solidaritate intelectuală). Dacă școala economică inițiată în Ungaria de Janos Kornai, școala politicologică maghiară (Heller, Feher, Konrad), școala sociologică poloneză ne sînt ceva mai cunoscute, deși traducerea nu vin în ritmul necesar, lacanianii sloveni sînt practic necunoscuți la noi – pe ci sînt de faimoși în Occident. Cele două cărți ale lui Žižek aflate în atenția grupului de lec-tură au fost *The Sublime Object of Ideology* (1989, pe care am primit-o de la editor, Verso, grație lui Pauł Feyereabend) și *Tarrying with the Negative. Kant, Hegel, and the Critique of Ideology* (1994).

Grupul de lectură. Ajutându-i pe organizatori să aleagă un număr de 20-25 tineri universitari și studenți pentru grupul național de lectură, am încercat să identific, pe baza relațiilor directe cu universitățile noastre mari, precum și în urma unor consultări cu persoane credibile, mai ales tineri de la Filozofie, Litere, Sociologie, Politologie, Istorie. Am redescoperit că trebuia să facem apel cam la aceiași oameni ca și alte comitete de selecție: realitatea este că noi nu avem deocădată destui universitari și studenți pentru a acoperi convenabil domeniile și temele importante, iar scosată precaritate profesional-antropologică (un fel de blestem al culturii noastre) face ca un număr relativ mic de persoane mai înzestrate să se epuizeze într-o serie practic infinită de proiecte destul de diferite, ceea ce descurajează în fond profesionalizarea reală. Așa se face că la colocolii despre – înșir aproape la

întimplare temele unor colocolii reale – Tocqueville, Ionesco, Cioran, democrație, tranziție, Nietzsche, viață intelectuală, criza culturii, efectele remanente ale comunismului, teorie culturală, traduceri în/din diverse limbi etc. – să apară, în țară și în străinătate, un mic pluton (aproape un comando) de intelectuali aparent buni la toate. Trebuie să admit că nu am scăpat nici eu acestei fatalități, dar o semnalez pentru a o exorciza (oarecum, *mutatis mutandis*, ca dl. Adrian Marino sau dl. Al. Zub). Aceasta mi se pare o probă clară a marii noastre sărăcii intelectuale: într-o țară relativ mare, nucleele de expertiză ar trebui să fie foarte diferențiate și instituționalizate, cu toate că, evident, comunicarea dintre ele și chiar lucrul la proiecte comune nu se cuvin abandonate.

O chestiune de orientare culturală. Numărul mare de participanți la întâlnirea cu Anthony Giddens și Slavoj Žižek, precum și experiența unui an universitar aproape compact în țară (pentru prima dată după 1989), mă fac să cred că există o cerere reală pentru cărțile care discută subiectele cardinale impuse de modernitatea tirzie, deși la noi astfel de apariții continuă să fie rare și fără sistem. Succesul unor edituri mici (de exemplu, seria cărților lui Vattimo publicate de Marin Mincu) demonstrează că marile noastre probleme de orientare culturală încep să fie conștientizate, cel puțin de către cei care au acces la cultura internațională prin burse, stagii de cercetare ori predare, cel puțin prin congrese și alte asemenea reuniuni. Chestiunea este dacă editorii cu producție masivă se vor îndrepta și ei spre asemenea teme și lucrări moderne, sau dacă ei vor rămîne în paradigma culturală epitomizată de Noica: anti-modernism, localism, monism. Cînic, s-ar putea bănui că desenul culturii noastre va fi decisa de disproporția crescîndă de resurse (materiale și intelectuale) dintre adepții modernizării și păstrătorii nostalgici ai accesului spre „bulevardul culturii” (vorbesec, desigur, de două tipuri-ideale din interiorul direcției occidentalizante, e inutil să-i amintesc pe protocroniști, tot mai debili și mai marcați de paradoxul lor constitutiv: nu pot funcționa pînă la capăt pe baza referinței interne, ci trebuie să preia autorități occidentale, alternative sau citite alternativ). Probabil că marile dispute ale următorilor ani în cultura noastră vor fi tocmai pe temele orientării culturale, astfel că întâlnirile intelectuale de tipul celei evocate aici vor juca un rol crucial în elaborarea și difuziunea noilor opțiuni.

un radio actual

TALK-SHOW-uri LIVE

RADIO TOTAL

FM 94,2 MHz

Telephone: 837.31.99 / 837.56.45

In fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00:

Luni: Portrete din gulagul românesc – Irina Corbu
 Marți: Cîinele de pază – Cornel Nistorescu
 Miercuri: Punct și virgulă – Carmen Bendovski
 Joi: Fiți întreprinzători – Bogdan Teodoru
 Vineri: Taxiul de noapte – N.C. Munteanu

Un dușman al singurătății

RADIO TINERAMA

68,7 FM

DRUMUL CĂTRE CASA – emisiune cuprinzînd informații din viața Capitalei – coordonator Diana Ioan (de luni pînă vineri, ora 15.00)
 Rockada mare – realizator Florian Pittiș (marți, ora 22.00)
 Cîntărește ceașcă – lumea teatrului; noutăți, interviuri, analize – realizator Alin Gălățescu (miercuri, ora 17.15)
 Turnul de veghe – Dezbateri cu lumea presei asupra principalelor probleme ale momentului – realizator, directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (vineri, ora 18.00)
 Căutările model – lumea model; perioade, stiluri, manechine – realizator Alin Gălățescu (vineri, ora 21.15)

Fără anestezie – invitatul săptămînii în dialog cu directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (sîmbătă, ora 18.00)

MONICA LOVINESCU

François Furet și deconstruirea iluziei comuniste*

Ura burgheziei împotriva ei însăși: intelectualii fascinați de fascism ori comunism

Revenind spre fascinația elitelor intelectuale europene pentru comunism sau fascism (orice, numai regim parlamentar și liberal nu), Furet, fără pretenția de a rezolva enigma („enigmă”, „mister” revin ca un leitmotiv când scalpul analizei devine ineficace), ne propune o mini-arheologie a mentalităților și conceptelor.

E, desigur, o banalitate să te referi la paradigma Revoluției franceze spre a explica elanul către baricade, reale sau imaginare, al intelectualului francez. Furet studiază și el acest aspect, ineluctabil, dar cel mai convingător se dovedește în detectarea unei alte origini: ura burgheziei împotriva ei însăși. (Burghezia fiind, de fapt, celălalt nume al societății moderne.)

Singurul titlu al burgheziei la dominație, titlu fragil prin excelență, este bogăția. Dar, sprijinindu-se pe Revoluția franceză, burghezia proclamă egalitatea. Pe de o parte banul, creator de inegalități, pe de alta egalitatea, ca piatră de temelie a societății moderne născută din Revoluție și constituită prin ideologia drepturilor omului: nici o altă clasă socială nu s-a clădit pe un asemenea antagonism interior: „Tot ceea ce burghezul a inventat s-a întors împotriva-i. S-a ridicat prin banii ce i-u îngăi uit să dizolve din interior -rangul- a iocratic, dar acest instrument de egalitate l-a transformat într-un aristocrat de tip nou, mai captiv și mai legat de bogăția sa decât aristocratul din naștere. A botezat noua societate în numele drepturilor omului, dar libertatea l sperie, iar egalitatea și mai mult”.

În centrul pasiunii antiburgheze - insistă Furet - aflăm nu altă teama de celălalt, ci ura de sine. Ură dublată de dispreț la scriitorii burghezi care de-a lungul secolului XIX, nefiind neapărat de stînga, vor crea imaginea burghezului ca antiteză deplină a artistului (literatura secolului următor va anexa această moștenire prestigioasă): „Banul își chircește sufletul, îl degradează, doar disprețindu-l te înalți pînă la marile gesturi ale vieții: convingerea aceasta nu e contagioasă doar pentru scriitorii sau artistul revoluționar, dar și pentru conservator sau chiar reacționar: nu numai Stendhal, ci și Flaubert, nu doar Heine, ci și Hölderlin. Lamartine a trăit cu ea și cînd era legitimist, și cînd a devenit republican. Burghezul cumulează astfel în mai toată cultura europeană vorturile disprețului și urii”.

„Creator al unor bogății inedite, dar șap ispășitor al politicii democratice”, burghezul trebuie să se mulțumească a stăpîni acest teritoriu strîm și încomod unde „o jumătate din el o detestă pe cealaltă. Spre a fi un bun cetățean trebuie să fie un prost burghez sau să devină un prost cetățean dacă ține să rămînă un bun burghez”.

Studiul „Trecutul unei iluzii, eseul asupra ideii comuniste în secolul XX”, 1995, prima „retrospectivă” de proporții de la implozia comunismului, a primit în martie premiul cărții politice a anului. Autorul, François Furet, este un foarte cunoscut istoric, specialist al Revoluției și al perioadei moderne („Penser la Révolution française”, 1978; „La Gironde et les Girondins”, 1981; „Dictionnaire critique de la Révolution française”, în colaborare). Autorul consideră comunismul „o iluzie”, care n-a lăsat după el decît praful și pulbera unor societăți atomizate. Comunismul s-a prezentat sub două forme politice diferite: secret și închis asupra lui însuși în Est, unde s-a aflat la putere, public și deschis în Vest, unde domnea doar în spirite. Originalitatea eseuului lui François Furet stă, între altele, în recunoașterea culpabilității Apusului (care a prelat jumătate din continentul european colonizării sovietice) și în sublinierea modului esențial diferit de a percepe fascismul și comunismul, după 1945, în Occident. Din antifascismul salutar și ambiant, Kremlinul a făcut un instrument de camuflare a realității sovietice, obținînd cea mai rentabilă potemkiniadă.

Democrația liberală: singurul regim hrănit din propria sa critică

S-a mai insistat asupra faptului că democrația liberală e primul regim ce se hrănește din propria-i critică. Furet se oprește, firește, la iacobini, „primul exemplu masiv de burghezi care-i detestă pe burghezi, în numele unor principii burgheze”. El forează însă mai adînc, spre a deslăși sensul ambiguității culpabilizante: „De aici această trăsătură probabil unică în istoria universală a democrației moderne: capacitatea de a produce copii și oameni ce detestă regimul politic în care s-au născut și aerul pe care-l respiră, cu toate că se hrănesc din el și altul n-au cunoscut (...) Scena fundamentală a acestei societăți nu este, cum a crezut Marx, lupta muncitorului împotriva burghezului: într-adevăr, dacă muncitorul nu visează decît să devină burghez, o astfel de luptă face parte din mișcarea generală a democrației. Esențială este, în schimb, ura burghezului față de el însuși și această sfișiere lăuntrică ce-l îndrește împotriva-i, atotstăpînitor peste economie și lucruri, el se simte fără putere legitimă asupra oamenilor și e lipsit de unitate interioară (...) Înmulțind peste tot monumentele geniului său tehnic, el le însoțește, inevitabil, de semnele infirmității sale politice. Secolul al XX-lea o va demonstra cu prisosință”.

Pînă aici, Furet nu s-a oprit decît la prolegomenele ideologiilor totalitare ale secolului XX. În ciuda unor focare de activitate revoluționară, secolul al XIX-lea e peccatului de compromisul dintre o aristocrație ce nu se arată prea contrarevoluționară spre a nu stîrni un nou val revoluționar și o burghezie suficient complexată de propriul său conflict interior pentru a nu-și proclama prea insistent victoriile: „Burghezul trebuie să accepte ironiile aristocratului și să guverneze cu el. E, în plus, nevoit să consimtă a deveni ținta scriitorilor și artiștilor, dar nu are încă de făcut față agresivității filor săi. Trăiește cu teama de mulțime, nu este însă amenințat nici de ai săi, nici de popor. Cu toate că ideile

democratice parcurg secolul și prind rădăcini, secolul n-are deplin acces la democrație, masele populare nu joacă decît un rol minor în repertoriul scris de elite. Partitura antiburgheză, cînd este aristocratică, aparține mai mult literaturii decît politicii; cînd este socialistă, mai mult istoriei ideilor decît subversivului social. Eșecul revoluțiilor din 1848 în Europa ilustrează cum nu se poate mai bine acest teatru de epocă”.

TransFiles.
Instalație, 1995,
50 de meghine,
5.000 desene
inaccesibile
(detaliu)

Războiul din 1914, cu tot ce-a presupus ca violență și disciplină strict ierarhizată, „mobilizarea totală”, după expresia lui Jünger, reluată de Furet, inaugurînd „secolul feroce din care de-abia am ieșit”, pune capăt acestui compromis sau armistițiu ideologic și readuce pe primul plan ideea revoluționară. Nu numai la stînga, dar și la dreapta. Pasiunea antiburgheză s-a eliberat de aristocrație, a trecut în popor.

Anticapitaliste și revoluționare, comunismul și fascismul și-au ales același dușman: democrația

„Bolșevismul și fascismul sînt copiii primului război mondial”, scrie Furet, care își propune, trecînd de la războiul total spre totalitarismele de

stînga și de dreapta, să le studieze pe un plan de strictă egalitate. Înainte de a trece acest prag de secol, nu e inutil să-i amintim, cu François Furet, caracteristica lui constitutivă: „În secolul XIX, Istoria l-a înlocuit pe Dumnezeu, dar numai în secolul XX se va dezlănțui nebunia politică provocată de această substituție”.

Ne oprimăm la comparația dintre comunism și fascism, puse pe același plan nu numai prin structurile lor (paralelismul acesta îl studiase și Hannah Arendt), dar și din pricina elanului revoluționar ce le animă pe amîndouă după războiul din 1914, marele, decisivul creuzet al totalitarismelor secolului XX.

Revoluția bolșevică (după Furet mai curînd un „puci în poporul cel mai înapoiat din Europa”) va deveni o „paradigmă revoluționară”, beneficiind de filiația Revoluției franceze, spre a camufla caracterul ei specific rusesc sub veșmintul universal-revoluționar.

Fascismul, în schimb, reprezintă o reacție a particularului împotriva universalului, a naționalului contra internaționalului și este inseparabil de comunism, ale cărui obiective le combate, imitîndu-i însă metodele.

Comunismul și fascismul se cer studiate împreună din pricina datei lor de naștere, a caracterului lor simultan, a dependenței mutuale și a faptului determinant că și-au ales același dușman: democrația. Trăsăturile comune nu se opresc aici: amîndouă mișcărilor sînt anticapitaliste, revoluționare și inventează partidul unic, exercînd dictatura în numele poporului.

Comunismul și fascismul seduc prin simplificare și caricatură

Cele două ideologii seduc tocmai prin simplificare și caricatură, comunismul devenind o patologie a universalului, iar fascismul una a naționalului.

Avantajul comunismului constă în a dispune în panoplia sa de drapelul marxist. Un drapel cu dublu efect: Marx îl atrage pe intelectuali - scriitorii, dar și savanții - prin Capitalul, iar pe oamenii de rînd prin Manifestul Partidului Comunist.

Cu aceste două mari concepte ale culturii democratice, universalul și naționalul, popoarele europene au construit catastrofa: milioanele de oameni sacrificați de Stalin în numele luptei împotriva burgheziei și milioanele de evrei exterminați de Hitler în numele purității rasiale.

Războiul din 1914 - insistă obsesiv și justificat Furet, căruia n-am făcut decît să-i prezentăm argumentele și să-i rezumăm tezele - a fost diferit de cele anterioare nu doar prin „mobilizarea totală” (din nou referirea la Jünger), succedînd conflictelor partiale ale aristocrațiilor și regilor, dar și prin tehnică și propagandă. Din oameni normali, războiul a făcut sclavi, gata pregătiți pentru a trece din tranșeele înfrîngerii în rîndurile, militar organizate, ale partidului unic, încarizate, de data asta, de bunăvoie.

Subtitlurile aparțin redacției

*François Furet, *Le passé d'une illusion, essai sur l'idée communiste au XX-ème siècle* (Robert Laffont/Calmann-Lévy, Paris, 1995). În curs de apariție la Editura Humanitas.

CRONICA DE CARTE

INFELIX CŪLPA: naționalism și antisemitism în România interbelică

Reflecții pe marginea cărții lui
LEON VOLOVICI, *Ideologia naționalistă
și «problema evreiască» în România anilor '30*,
Editura Humanitas, 1996

Antisemitism multiform

Se știe că cele mai bune glume referitoare la evrei le fac evreii înșiși. O astfel de vorbă de duh spune că „antisemit este cel care îi urăște pe evrei mai mult decât trebuie”; cu alte cuvinte, evreofobia ar fi nu numai o stare de normalitate benignă, dar — până la un anumit nivel — chiar o datorie.

Plecând de la antisemitismul pasiv, la nivel popular, și trecând prin cel manifestat de scriitorii naționaliști din sec. al XIX-lea, Leon Volovici urmărește evoluția acestui sentiment rebarbativ, până la formele sale multiple de manifestare în publicistica socio-politică din perioada interbelică: antisemitismul „total” (politic, ideologic, religios, economic) al lui A.C. Cuza, antisemitismul „rațional” al lui N. Iorga, antisemitismul „naționalist” al lui O. Goga, antisemitismul „delirant” al lui Nicolae Paulescu, antisemitismul „civilizat” al lui C. Stere, antisemitismul „extremist, mistico-misionar” al lui C.Z. Codreanu, antisemitismul „metafizic și teologic” al lui Nae Ionescu & co., antisemitismul „elogios” al lui Emil Cioran, antisemitismul „ortodoxist și etnicist” al lui Nichifor Crainic, antisemitismul „corporatist” al lui Mihail Manoilescu, antisemitismul „rasist și nazist” al lui N. Roșu, N. Davidescu, Tr. Brăilănuș, I. Găvănescu ș.a., antisemitismul „anticomunist, antisemitismul „anticapitalist” ș.a.m.d.

La începutul anilor '30, antisemitismul făcș mai era încă receptat de unii intelectuali de dreapta ca având o nuanță compromițătoare, fiind asociabil cu antisemitismul „sălbatic” practicat de A.C. Cuza și de adepții acestuia (un A.C. Cuza de care se despărțiseră atât N. Iorga, cît și C.Z. Codreanu). „N-am fost, nu sîntem și nu vom fi antisemiți”, scria Nichifor Crainic în 1931. Declarații asemănătoare făceau și Oct. Goga sau Nae Ionescu: „Și cine, ca mine — scria acesta din urmă — a respectat Ebreitatea în așa măsură încît a încercat să-i învețe și limba...”. De regulă, astfel de declarații vizînd non-antisemitismul sau chiar filosemitismul autorului țineau loc de paratrăznet în articolele implicite sau explicite antisemite. (Este o tehnică retorică jalnică și puerilă, folosită și astăzi frecvent de un Vadim Tudor sau de un Ilie Neaeșu, ceea ce — alături de numărul mic de evrei rămas în țară — l-a făcut pe Andrei Cornea să scrie despre „Antisemitism fără semiți și fără antisemiți în România de astăzi.”) După doar cîțiva ani, orice scrupule — fie ele și false — sînt abandonate. Dintr-o formă de patologie socială care trebuie camuflată, antisemitismul este exhibitat ca o garanție a „sănătății spirituale”: „Spiritul nou e sănătos fiindcă e antisemit” — scria același N. Crainic în 1933 —, „antisemit în doctrină și antisemit în practică”.

În 1938, într-un studiu semnat de Barbu Theodorescu (secretar științific și bibliograf al lui N. Iorga), antisemitismul devine un vechi blazon național, un titlu de noblețe culturală: „Antisemitismul român are o vechime de o sută de ani. A lupta contra evreului înseamnă că te afli pe linia cea dreaptă a dezvoltării normale a poporului român. Antisemitismul a încălzit sufletul elitei intelectuale românești. Antisemitismul este cea mai vitală problemă a propășirii românești” ș.a.m.d. „Necesitatea luptei în contra evreului” este prezentată de același autor ca fiind un simptom de continuitate cultural-ideologică și de așezare în sirul prestigios al marilor cărturari ai neamului: M. Eminescu („a fost antisemit”), V. Alecsandri („era tot antisemit”), Simion Bărnuțiu („la baza concepției sale juridice aflăm antisemitismul”), Ion Ghica („teoria lui economică are la temelie antisemitismul”), Vasile Conta („cugetarea sa se împletește cu antisemitismul”), N. Iorga („a înlăturat din concepția sa an-

tisemitismul este egal cu distrugerea întregii sale științe politice”), B.P. Hasdeu („nu vedea înălțarea neamului decît purificîndu-l de elementul evreiesc”) etc.

„Trădarea intelectualilor”

Chiar dacă Leon Volovici se ferește să dea verdicte, studiul său stă sub zodia sintagmei „Trădarea intelectualilor”. Dar nu este o zodie omogenă: în epocă, au fost mai multe tipuri de intelectuali, mai multe tipuri de atitudini și, ca atare, mai multe tipuri de „trădări”. Un tip de „trădare” — cel mai evident — este cel al intelectualilor care au participat nemijlocit la promovarea sau chiar punerea în practică a ideologiilor etnocrate, ultranaționaliste, xenofobe și antisemite.

Dar tot o formă de „trădare” — poate cea mai dureroasă — este cea a intelectualilor „neutri”, să le zicem „moderați”. Este vorba de majoritatea intelectualilor; o majoritate care a stat „sub vremi”, care s-a lăsat manipulată cu cîteva sloganuri și dominată de *Zeitgeist*. Este vorba de intelectuali români care — fără să fie în vreun fel obligați — și-au abandonat colegii evrei, fără regret. Încă înainte de instaurarea guvernului „național-creștin” O. Goga-A.C. Cuza (28 dec. 1937) și înainte de emiterea primei legi anti-evreiești (21 ian. 1938), congresul „Confederației asociațiilor de profesioniști intelectuali din România” (avocați, medici, ingineri, arhitecți, profesori, artiști etc.) a adoptat, la 16 mai 1937, moțiunea de excludere a intelectualilor evrei din toate asociațiile, de anulare a drepturilor lor de exercitare liberă a profesiei, pre-

cum și cererea de revizuire a cetățeniei evreilor. Și toate acestea, în pofida garanțiilor constituționale și a tuturor prevederilor legale. Legalitatea — a-a spus atunci — a fost înlocuită cu „o decizie eroică”. A trebuit să fie ajustate legile, conform cererii opiniei publice. Și au fost cu virf și îndesat; peste doar cîteva luni a fost emisă prima reglementare anti-evreiască: Decretul-lege 169/21 ian. 1938 pentru revizuirea cetățeniei evreilor și a drepturilor lor cetățenești. Pînă în iulie 1944 vor fi emise alte circa o sută de legi anti-evreiești.

Unde au fost atunci intelectualii „moderați”? Unde cei democrați? De ce vocile lor au fost insuficient de sonore și protestele lor insuficient de articulato? „Nu numărul intelectualilor luminați contează — scrie Leon Volovici —, ci numărul și ponderea celor care se manifestă deschis, în cărțile lor, în presă, în parlament, la catedra universitară, în forurile academice” etc. O constatare valabilă și azi, cînd „apolitismul” multor intelectuali face casă bună cu abuzurile guvernăntilor.

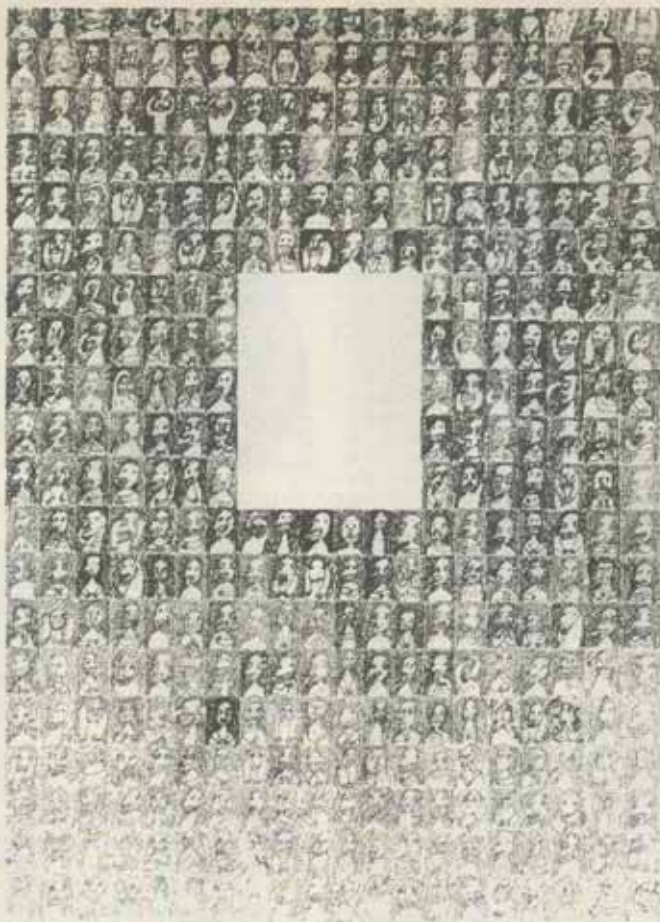
În fine, o altă formă de „trădare” este cea a intelectualilor (inclusiv evrei) care — confrunțați cu dogme și practici de extremă dreapta — au derapat spre cealaltă extremă, nu mai puțin nefastă. Intelectuali care n-au înțeles o ecuație simplă, și anume că remediul dictaturii de extremă dreapta nu este dictatura de extremă stînga și că remediul amindurora este democrația.

Simptom de maturitate

Cărți precum cea a lui Leon Volovici și cele amintite la începutul acestui articol au meritul de a da culoare unei pete albe (sau gri) de pe harta evoluției cultural-politice a României moderne. Astfel de studii sînt salutare pentru că, despre fenomenele pe care le abordează, s-a tăcut mult ori s-a minșit mult. Dar poate că adevărul lor merit este acela de a împropăta memoria colectivă, prea slabă și prea caș ricioasă, dispusă să le uite pe „cele n le” și să le idealizeze pe „cele bune”. Astăzi știm unde au dus practica totalitară și retorica naționalisto-xenofobă în Europa și în România la sfîrșitul anilor '30 și începutul anilor '40: de la discriminare etnică și deprivare de drepturi și libertăți pînă la deportare și genocid. Și totuși, privim astăzi cu indiferență, remanere și oboseală la resuscitarea aceluiași sloganuri și stereotipuri, a aceluiași mentalități și ideologii, care — puse în practică — ar duce societatea în aceeași fundătură a istoriei.

Cred că publicarea și corecta receptare a unei cărți cum este cea a lui Leon Volovici reprezintă un simptom de normalitate și de maturitate a societății românești contemporane; un semn că începem să ne dezbrăm de mentalități rudimentare, de forme de evaluare manicheiste, de reacții ulcerate și de comportamente steroide; un semn că societatea românească a învățat să-și asume virtuțile (altfel decît maximalizîndu-le) și viciile (altfel decît negîndu-le). Pentru că unul dintre principalii indicatori care atestă vigoarea, lipsa de complex și maturitatea unei societăți este tocmai curajul de a-și contempla cu obiectivitate propria devenire istorică și culturală, fără exagerări, dar și fără menajamente, fără sentimente catastrofice, dar și fără triumfalisme.

ANDREI OIȘTEANU
București, 21 mai 1995

Antropograme, desen, 1994

ceARTĂ

Umbră Europei.

La București

(despre expoziția „Europeni așa cum sint ei”)

(Urmare din numărul trecut)

Expoziția spaniolă a fost cea mai puțin ideologizată și cea mai artistică; marcată fiind și ea de o retorică (în special religioasă), dar, din fericire, nu în ceea ce avea mai bun, respectiv tripticul miniatural „Lume singură” de Diego Ortiz, care, sub aparența redării unor aranjamente land-art, emană un existențialism exasperat, de bună calitate (lucru rar). La antipod se află fotografiile minimalist-ironice expuse de Chema Madoz – cuțitul cu lama gradată în centimetri și cartea cu oglindă încorporată, dar și instantaneele sarcastice ale lui Alberto-Garcia Alix, scene de interior șocante întrucât sînt pervortite: maternitatea este perisafată prin plasa unei prostituate (în costum „de serviciu”) în postura mamei, ținînd în brațe un copil care hoțeste de plin, pe un pat desfundat, într-o încăpere cu pereții scoși. Scene ar putea fi chiar „realitate”, prezentînd o prostituată cu copilul său, dar nimic dintr-un datat neo-realism sentimental nu răzbește din lucrările lui Alix, ci doar un sarcasm șarjat. De altfel, fotografia spaniolă pare a fi puternic marcată de opera lui Mapplethorpe, atît de către aceeași față provocatoare, obscenă, cit și de aceea aparent ortodoxă, cu subiecte florale, imitată ca stare de lucru Tony Catany, Antonio Tabernero și Pilar Pequeño.

Singurul stand schizoid, cel suedez, izbea prin contrastul dintre fotografiile expuse, ce respirau un umor sănătos, asociat verismului de tip american și convingerile de stînga ale criticului Leif Wigh, pentru care lucrările expuse „ilustrează cum economicul și consecințele sale influențează viața în anumite regiuni ale țării”. (??)

Minați de o megalomanie colectivă, ce explică și încurcăturile politice pe care le-au provocat, danezii și-au exhibat drapelul, femeile grase și îmbujorate rîzînd cu gura pînă la urechi, vaporarele, casele și chiar geniile naționale, sub forma unor citate-slogan ce pun într-o postură indecentă oameni alfel remarcabili precum Andersen, Kierkegaard și Niels Bohr.

Adevărate comprimate ideologice, fotografiile olandeze erau simple transcrieri ale lucrurilor comune contemporane: de pildă, „O societate multiculturală” este totuna cu „fotografia de grup cu negri” prin care firma Benetton și-a făcut reclama anii trecuți. Doar că este pusă într-un alt context. Toate cele șapte fotografii olandeze conturează o realitate ame-

nițătoare – emergența unei iconografii „de lemn”, politically correct, complet imbecilizată.

Fotografiile din Maramureș ale lui Dan Dinescu erau în acest context cu totul insolite, aproape jenante de autentice. Puține lucruri mai pot fi spuse despre calitățile lor, întrucît unele imagini, adesea reproduse, au devenit bun (mental) comun, configurînd un tip de percepere intelectuală acreditată, nu doar a maramureșenilor, ci și a țărănului român în genere. Doar unele mici observații pot fi făcute în legătură cu stilul lui Dan Dinescu, care este profund imprăntat de ideologia arcaică a specificului național, evidentă nu doar în monumentalizarea țărănului, ci și prin lentila speculativă care-i dublează obiectivul fotografic, înclinat să surprindă, de pildă, peisaje în care casele, căpșele de fin ori stinele par doar niște dune care se confundă cu natura, ceea ce corespunde *ad litteram* unui loc comun filozofic legat de specificul „locuirii” românești, care (păasimite) nu se impune asupra naturii, ci cooperează cu ea. Uneori cultura vizuală li joacă feste lui Dan Dinescu, care-i surprinde pe maramureșeni „la o țuică”, așezați ca în tablourile lui Cézanne. Alții au în sôpron un bou jupuit, întocmai ca în Rembrandt. Dacă este luat în socoteală și faptul că ni-căieri nu apare vreo răutate, vreun bețiv, atunci totul începe să sugereze o intenționalitate care cenzurează tacit „Realitatea” pentru a obține „Adevărul”, acela că în Maramureș antropologia nu se face, ci se vede, arta universală pre-există în nuce, iar binele este prototindeni. Or, aceasta este o realitate eliptică. Adevărul apare după ce ai stat cîva timp în Maramureș, ai fost agresat de bețivi, ai văzut bisericile de lemn părăsite pentru biserici de ciment decorate țipător și casele noi, prost imitate după modelul elvețian. Acestea sînt mărturiile ale altui ethos. Departe de mine (dar nu și de Dan Dinescu) tentația nostalgiei, a paseismului. Antropologic vorbind, binele și răul nu sînt echivalente cu vechiul și noul. Pur și simplu oamenii și locurile se schimbă. Poate că ar fi mai plin de sens un adevăr întreg, chiar divers și nemulțumitor, decît un adevăr parțial, fie el frumos și înălțător. Astfel riscăm să contrapunem stridentei umbră ideologice a Europei dulcea umbră a României.

ERWIN KESSLER

DINU ZAMFIRESCU Reaparitia imperialismului rusesc

(Urmare din pagina 16)

numai drepturile omului, dar și dreptul popoarelor la autodeterminare. Această atitudine nu este decît fructul unui calcul abil, deoarece, dincolo de manevra confirmării Moscovei în rolul de arbitru în cadrul vechilor ei zone de dominație și totodată a eliminării ei, cel puțin provizorie, din cadrul problemelor internaționale majore, trebuie recunoscută însă lipsa dorinței de acțiune a Occidentului în acele zone. Războiul din fosta Iugoslavie o dovedește cu prisosință.

Pentru Thierry de Montbrial, directorul Institutului Francez de Relații Internaționale, toată lumea occidentală ar dori ca, în viitoarea perioadă, Rusia să-și asume securitatea regiunii, însă cu condiția de a nu o anexa. După analiștii politici și militarii occidentali, atîta timp cît Moscova nu se mai amestecă în fostele țări-satelit, Occidentul se arată chiar liniștit și mulțumit că Rusia face „poliție” în fosta Uniune Sovietică. Nu trebuie scăpat însă din vedere că actualii conducători ruși sînt totodată și foști conducători sovietici. Ei cunosc slăbiciunile Occidentului, dar știu să și profite de banii lui, cerșesc ajutorul financiar apusean, opunîndu-se totodată cu aroganță largirii NATO spre Est. Recent, Rusia a primit un împrumut de 7 miliarde dolari din partea FMI, a cărui rambursare se va așalona și reșalona. Cei care-l vor suporta nu vor fi decît contribuabilii occidentali. În haosul economic care bîntuie actualmente în Rusia, acești bani ajung în buzunarele mafiei rusești, care li investește apoi în tot felul de afaceri, deloc clare, în România, Moldova sau Bulgaria.

Bill Clinton, în urma înutiei sale vizite făcute la Moscova luna trecută, sprînd într-o influențare în sensul temperaturii Rusiei, nu a obținut de fapt decît intensificarea bombardamentelor în Cecenia.

Imperialism economic rusesc în România, Bulgaria, Ungaria

Imperialismul Moscovei se manifestă deja în fostele state-satelit sub două aspecte: cel politic și cel economic. România, Bulgaria și Ungaria par a fi primele state vizate, fără a mai vorbi de amestecul mai mult sau mai puțin transparent în războiul din fosta Iugoslavie. Aspectul politic al acestui imperialism este ilustrat prin

personalul politic și militar aflat la putere în cele trei state amintite. El și-a păstrat relațiile cu cel rămas la putere și în Rusia. Formarea personalului nu s-a limitat acolo numai la o formare profesională ci mai ales politică, devenind acum posibili agenți de influență în slujba vechiului organism tutelar, deci al Rusiei.

Visul lui Petru cel Mare, al ieșirii Rusiei la o mare caldă, nu s-a stins. Numai că, în locul strîmtorilor Mării Negre, el se îndreaptă acum către o ieșire la Marea Adriatică. Aici trebuie căutată una dintre rațiunile războiului internecin din fosta Iugoslavie. În drumul lor, rușii întîlnesc în principal două din fostele state-satelit: România și Bulgaria. Desigur că astăzi ei nu au încă forța să intervină direct, ca în trecut, ci în primul rînd prin intermediul economic, susținut, în ambele țări, de actuala Putere.

Modificări de atitudine în politica bulgară

Dacă autoritățile bulgare erau pînă nu demult dermice să se integreze în Uniunea Europeană și în NATO, recent, primul-ministru bulgar – desigur, ca urmare a presiunilor Moscovei – a anunțat că renunță la integrarea în NATO. În ceea ce li privește pe exponenții actualii Puteri din România, ei mimează apropierea de structurile euro-atlantice, dar încurajează infiltrarea economiei românești de către mafiele rusești, sprînjite direct și indirect de actualii responsabili politici ruși. Se pune în cale o nouă colonizare a țării noastre cu complicitatea directă a actualiei Puteri, care sprînjă o anumită politică economică. Se importă din perimetrul rus materii prime și în schimb se livrează produse semi-finite provenite din acestea. Independența energetică a României față de ruși este în mod deliberat întîrziată, prin nedarea în funcție la termen a centralei atomice de la Cernavodă. Cu vreo două săptămîni în urmă, președintele Ion Iliescu critica vehement Occidentul că de 5 ani acesta ne acordă numai sfaturi și nu și ajutoare financiare. Imediat după aceea a fost prezentată la Televiziune întîlnirea de la Chișinău a țarilor din fostul CAER, întîlnire prezidată de Arkadi Volșki, președintele industriaișilor ruși, – de fapt, șeful oligarhiei financiare, oligarhia financiară română fiind, la rîndul ei, reprezentată acolo de George Păunescu, fervent susținător al relațiilor României cu Rusia și foarte apropiat de sferele Cotroceniului. Astfel, în locul fostului CAER s-a înființat o organizație economică din țările provenite din fosta Uniune Sovietică, iar dintre fostele state-satelit participă numai România. Organismul are două sedii – unul la București, celălalt la Moscova –, iar ca președinți îi aflăm pe George Păunescu și pe Mircea Snegur.

Dacă pentru Occident nu este de actualitate să se revină la o politică de indignare a Rusiei, credem însă că este de datoria lui față de popoarele Europei să precizeze în mod clar Moscovei că nu poate să se bucure de impunute nelimitată în vechia sa zonă de influență, iar eventualele ajutoare financiare să-i fie condiționate de clauze precise politice.

În ce privește România, credem că, în limitele rezonabilului, ea își poate defini față de Rusia o politică nu de provocare, ci de demnitate națională.

Însă actuala echipă conducătoare românească nu face altceva decît să promoveze un naționalism prăfuit, în beneficiul unui izolaționism față de Europa, tocmai spre a menține România sub influența Moscovei, în loc să-și canalizeze așa-zisul naționalism în direcția lui firească – aceea a neuitării Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a ținutului Herța, ca teritorii naționale românești dintotdeauna.

Paul Goma
JUSTA

● EDITURA NEMIRA ●

PAUL
GOMA
Justa

„Scrierile lui Paul Goma, fie că sînt române sau nu, au un sesizant accent

autobiografic. Uneori, el ne oferă de-a dreptul pagini de jurnal sau memorii, cuprinzînd evenimente de interes net istoric. Paul Goma nu și-a modelat în nici un fel existența, pe

care în primul rînd el a fost nevoit să o suporte, ca pe o succesiune neîntreruptă de nenorociri – fie familiale, fie naționale –, neavînd însă a răspunde decît de țaria morală cu care le-a întîmpinat.

În literatura noastră contemporană, opera lui Paul Goma deține un loc ce trebuia cu orice preț ocupat de un autor în stare a consemna fără nici o sfială acea realitate, căreia altfel îi era interzis a-și privi chipul în oglindă...”

ION NEGOIȚESCU:
„Scriitorul Paul Goma”

Adevărul literar și artistic, nr. 273

- Spicuirii din întîlnirea scriitorilor de la Neptun
- „Contrafort” atacă premiile de stat și medaliile prezidențiale
- „Școala exilaților”
- Cornel Ungureanu: „Mariana Șora sau despre interdicțiile de durată”
- Florian Pittis: „Dacă Phoenix ar fi devenit formația UTC-ului”
- Alexandr Soljenitin: „Chestiunea rusă”
- Scriitori în serviciile secrete

Director general: VALENTIN NICOLAU; Director editorial: VLAD T. POPESCU;
Redactor-șef: EMIL BARBULESCU; C.P. 36-38 București, fax: 781.72.51; tel.: 463.87.93

DINU ZAMFIRESCU

Reaparitia imperialismului rusesc

Ce este Rusia? Un imperiu, un stat, o națiune, un popor?

Entitatea românească a suferit de mai multe secole urmările expansionismului rusesc, care după 1917 a fost dublat și de unul ideologic. Astăzi, unii consideră că cele două aspecte ale expansionismului imperialist rus ar fi fost blocate. Din analiza faptică a ultimilor doi ani s-ar părea că lucrurile nu stau tocmai așa.

Vom începe însă cu o întrebare: Ce este Rusia? Un imperiu, un stat, o națiune, un popor, o civilizație? Timp de trei secole, rușii au evitat să răspundă, mulțumindu-se să-și sporească teritoriul, sub emblema țarilor. Rusia era pur și simplu ceva mare; imensitatea ei reprezenta o garanție atât a puterii, cât și a supraviețuirii în perioadele de criză gravă. Revoluția bolșevică a adăugat apoi expansionismului țarist slavofil și misticismul mesianic al marxism-leninismului.

Imperiul s-a dizlocat, numai de 4-5 ani, nu atât din lipsa de voință a regimului, cât din cauză că Puterea Sovietică nu mai avea mijloacele (și poate nici interesul) să-și mențină cu orice preț o structură imperială. După cum subliniază istoricul american Richard Pipes, nu există nici un alt exemplu asemănător în istorie ca dizlocarea Imperiului Sovietic. Marile imperii au fost distruse sau învinse în general prin războaie. URSS a zburat în țandări ca urmare războiului rece, victorie câștigată dar de către americani, fără a se trage vreun foc de armă și în care fostul președinte Ronald Reagan a fost elementul determinant. Este drept că Gorbaciov a fost acel conducător sovietic lucid care a realizat că nu are mijloacele economice și tehnice pentru a face față unei confruntări apocaliptice.

Componentele Imperiului nu au fost încă distruse, ci doar dezasamblate

Prăbușirea nu se dovedește însă ireversibilă (așa după cum și-ar fi dorit-o, cu prea mult optimism, unii), deoarece componentele Imperiului nu au fost distruse, ele au fost doar dezasamblate, așteptând să fie reînscrubate.

Cei care menționează mai înainte coeziunea structurii sovietice (atât la centru, cât și în fiecare republică componentă în parte) sînt, ca și în România, în cea mai mare parte, la putere. Foștii sovietici și-au păstrat o dorință extraordinară de a-și recompune rețelele. De altfel, mulți experți occidentali s-au întrebărit încă de timpuriu Gorbaciov asupra sincerității și ireversibilității reformelor angajate. Dacă oamenii politici occidentali par a fi niște naivi, analiștii militari ai Occidentului cred în teza unei renașteri a amenințării militare rusești. Alte explicații care duc la renașterea imperialismului rus sînt generate de cauze naționale. Prin dizlocarea Uniunii Sovietice în 1991 în 15 state suverane ne-ruse, milioane de ruși se găsesc

minoritari în locuri în care erau dominatori atât în posturi, cât și în mentalitate. Ei constituie, de fapt, o populație migratoare, adusă acolo în perioada comunistă ca dizolvant a etniilor locale, în scopul destabilizării celor care puteau constitui pericole reale față de dictatura centrală rusă.

După 1917, refacerea unității imperiale prin război civil a avut drept liant ideologic comunist. Erai mai întâi sovietic și numai apoi ucrainean, rus, tătar ș.a.m.d.

„Străinătatea apropiată“

Analistul francez Marc Raeff susține că identitatea rusă și imperială, apoi rusă și sovietică fac deosebit de dificilă decolonizarea acestui imperiu. O dată cu prăbușirea URSS, rușii au pierdut ceea ce ei considerau drept patria lor, frontierele lor, opera lor. Populația Marii Rusii a trecut brusc de la 300 la 150 de milioane de locuitori; Federația Rusă nu mai reprezintă decât 2/3 din fostul teritoriu al Uniunii Sovietice.

Republicile care se găsesc dincolo de frontierele ruse nu se mai consideră colonii, dar nici cu totul străine. Rușii au găsit o expresie pentru denumirea acestei zone-tampon: „străinătatea apropiată“.

Între 1991 și vara lui 1993, Puterea instalată la Moscova a fost preocupată în principal de propria ei consolidare. Din vara lui 1993, Boris Elțin și guvernul său au adoptat un ton tot mai dur pentru a impune acestei „străinătăți apropiate“ ideea unei sfere de influență, necesară și benefică, în interesul național exclusiv al Rusiei.

Ministrul Apărării rus, generalul Pavel Graciov, făcea publică, în noiembrie 1993, doctrina militară rusă, din care se întrevede posibilitatea staționării trupelor și echipajentelor militare rusești în fostele republici sovietice. În ianuarie 1994, Andrei Kozirev, ministrul de Externe, vorbise de asigurarea securității rușilor deveniți minoritari în celelalte republici. Boris Elțin însuși aduce cu regularitate în discuție „responsabilitatea specială“ a Rusiei în aceste regiuni. Ilustrarea acestei responsabilități o constituie atât staționarea Armatei a 14-a pe teritoriul Republicii Moldova, cât și ajutorul „frătesc“ acordat poporului ocean. În ceea ce o privește pe prima, s-ar părea că retragerea ei va interveni totuși, iar zburdănicul general Lebed i se va găsi o altă utilizare.

Moscova a reînscrubat să acționeze acolo unde se prezintă ocazia și unde costurile umane, economice și politice ale operației sînt relativ reduse.

Rusia se folosește de slăbiciunea altor state și profită de statutul ei de mare putere – recunoscut, din păcate, spunea noi, de adevăratele mari puteri occidentale.

Dacă ne referim la crizele deja desfășurate sau în curs din Tadjikistan, Azerbaidjan, Armenia, Georgia, Moldova, Ucraina și Cecenia, pentru a nu mai aminti și tensiunile cronice cu Țările Baltice, Moscova schițează deja recucerirea fostului imperiu. Actorul principal fiind, desigur, Armata – evident, mult slăbită, dar care

poate să se impună unor adversari cu o forță militară derizorie.

Dacă asistăm astăzi la reînscrubarea procesului expansionist rus, este legitim să ne întrebăm: unde se va opri el? La „străinătatea apropiată“ sau și dincolo de ea, așa după cum se tem din ce în ce mai mult oamenii din fostele state-satelit?

Astfel, Bronislaw Geremek, consilierul politic al președintelui Walesa, spunea recent la București că teama principală a polonezilor, cu mult înaintea șomajului, este teama de ruși. Încă din martie 1993, Boris Elțin cerea Occidentului să acorde Rusiei rolul de garant al păcii și stabilității în regiunile fostei Uniunii Sovietice, ceea ce ar însemna, credem noi, adoptarea unei noi „doctrină Monroe“ în favoarea Moscovei.

Riscul unui control al Rusiei în Belarus, Moldova, Georgia, Ucraina

Această orientare se situează la mare distanță de susținerea ministrului rus de Externe rus, Kozirev, făcute cu un an înainte, în care afirma că parteneriatul cu lumea occidentală, intrarea Rusiei în ceea ce el numea „lumea civilizată“ constituie obiectivul său esențial, el implicând un comportament civilizată față de vechile republici sovietice.

Politologul american Roy Allison, observând începutul noului expansionism rus, spunea că pericolul de a vedea Rusia reintroducând un control asupra fostelor republici este foarte de temut în Statele Baltice, în Moldova, Georgia, Ucraina și Belarus (ultima devenind, la ora actuală, integrată aproape total Federației Ruse). Rusia elținistă face presiuni tot mai puternice, mai întâi asupra „străinătății apropiate“, în vederea unei integrări politico-militare. Cea de-a 16-a reuniune a CSI, petrecută la Minsk acum două săptămîni și prezidată de Elțin, a însemnat încă un pas în sensul integrării.

Decemdată, 7 din cele 12 state membre (printre care și Moldova) s-au acceptat „apărarea comună a frontierelor“, dar Belarus a aprobat implantarea a 30.000 de ostași ruși pe teritoriul său, iar Elțin declara euforic că între cele două state nu mai există frontiere. Grănicerii Moscovei vor fi din nou amplasați la frontierele cu Polonia și Lituania. Probabil că tot în cadrul așa-zisului parteneriat democratic putem considera și prezența celor 25.000 de soldați ruși în Tadjikistan și a altor mii în Georgia.

Actuala tendință a Moscovei este să perfecteze un soi de înțelegere cu Washingtonul. De altfel, vizita președintelui Bill Clinton la Moscova cu ocazia comemorării Victoriei din 1945 se înscrie în această perspectivă. În schimbul unei recunoașteri a rolului Statelor Unite de arbitru și regulator al marilor probleme mondiale, americanii să recunoască în schimb versiunea rusă a ceea ce denumim a fi noua „doctrină Monroe“ rusească, Rusia rezervându-și rolul suprem în cadrul vechii sale zone de influență.

Rusia va putea face „poliție“ în fosta Uniune Sovietică

Probabil că în acest sens va trebui interpretată pasivitatea occidentalilor față de acțiunile Moscovei, care înalcă grav nu

(Continuare în pagina 15)

Consiliul 22:

MONICA LOVINESCU
VIRGIL IERUNCA
MIHAI SORA
GABRIEL ANDREESCU
SORIN ANTOHII
MIHNEA BERINDEI
ANDREI CORNEA
H.-R. PATAPIEVICI

Redacția:

Redactor-șef:
GABRIELA
ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjunct:
RODICA PALADE
Director artistic:
DAN PERJOVSCHI
Șef secție politic:
HORATIU PEPINE
Șef secție social:
OANA ARMEANU

Redactori:

CEZAR
PAUL-BĂDESCU
DIANA TURCONI
Tehnoredactor:
ALEXANDRU CIRIP
Secretar general de redacție:
LAURA TOMA

Corespondenți:
RADU DOBÂNDĂ
FLORIAN TÎRHOPOC
Director difuzare:
MIRCEA IONESCU

Difuzare:

CONSTANTIN SATALLA
Fotoreporter:
IULIAN PUIU

Rubrici permanente:

EMIL HUREZEANU,
N.C. MUNTEANU
(comentarii politice),
ILIE ȘERBANESCU
(comentarii economice),
RALUCA
STROE-BRUMARIU
(Parlament),
MARIAN CHIRIAC
(săptămîna politică),
CEZAR BALTAG
(istoria religiilor),
DAN C. MIHĂILESCU
(cronică literară),
ERWIN KESSLER
(cronică plastică).

Corespondenți:

IOAN MUSLEA (Cluj),
DANIEL VIGHI
(Timișoara), DINU
MIHAIL (Chisnău), ION
MIRON DAMIAN (Paris),
WILLIAM TOTOK
(Berlin), ADRIAN
NICULESCU (Milano),
MIHAI POPA
(Budapesta).

Tehnoredactare computerizată: „22“.

Tipărit la FED

Redacția și administrația:
București,
Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08,
614.17.76; Fax
311.22.08,
e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisuri
nepublicate
nu se restituie

ISSN-1220-5761

ECONOMIȘI PÎNĂ LA 33% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACȚIE

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

11% 5.000 lei cu expediere prin poștă

14% 4.500 lei cu ridicare de la redacție

SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

29% 4.000 lei cu expediere prin poștă

33% 3.500 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa: Revista „22“, cont 45103532 BCR Filiala sector L, Str. Londra nr. 10, București.

Adevărțile (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: Revista „22“ Calea Victoriei 120, sector L, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉS

CITIZII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista „22“ depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22“, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa occidentală:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
- Europa de Est	40 \$	20 \$	10 \$
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.
Revista „22“ anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.